RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Andra Kammaren. N:o 34.

Fredagen den 9 April

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagens sammanträde började öfverläggningen rörande *mom. a)* af *punkten 13* i Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 12, angående allmänna bevillningen.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, till

Herr Hedlund, som yttrade: Frågan om ett förändradt utseende af pröfningskomitéerna tyckes vara en vida större fråga än Bevillnings-Utskottet i sin oskuld föreställt sig. Utskottet visste nemligen icke annat, än att här gälde endast att öfverföra till dem jemförelsevis nya institutioner, landstinget, länets representanter, en förmån eller en icke förmån, huru man ser saken, som förut tillkommit länets höfding. Detta var enligt Utskottets uppfattning denna frågas hela betydelse. Att döma af några yttranden, som fälts från statsrådsbänken, skulle dock denna fråga vara af mycket större vigt. Det framhölls nemligen, att skatteregleringskomiténs arbeten skulle blifva utan frukt, om denna reform ginge igenom, och Chefen för Finansdepartementet, som nitälskar för denna komités verksamhet, uttalade en allvarlig protest mot hvad här förelåge, en utsaga som är ganska ovanlig från det hållet. Herr Statsrådet — hvars frånvaro jag beklagar, då jag icke gerna vill framställa några anmärkningar mot en frånvarande person — hade godheten redogöra för uppkomsten af det Kongl. cirkuläret, men han stannade icke dervid, utan han redogjorde äfven för sin uppfattning af den utsträckta sjelfstyrelse, hvarom här är fråga. Jag ber att i det förra fallet få nämna, att jag icke funnit hans förklaring så tillfredsställande som åtskilliga andra talare, hvilka jag annars tror hylla mina åsigter i denna fråga. Han tillbakavisade på sitt som vanligt humana sätt min uppfattning, som skulle hans åtgöranden med cirkuläret vara beroende på något yrkande i pressen och han tycktes uppfatta mitt yttrande, såsom innebure det ett ogillande af det allmänna opinionens målsmanskap, som ligger i pressen. Detta

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

var långt ifrån min mening; jag anser fast mer, att en statsman och isynnerhet en regeringsledamot bör fästa allt afseende vid de allmänna uttalanden, som framträda i pressen, nota bene om der förekomma yttranden af missnöje med statsförvaltningen; sådant bör han upptaga till granskning och undersökning. Jag finner således alldeles i sin ordning, om statsrådet funnit skäl till undersökning, huruvida dessa klagomål angående jordegendomens för låga beskattning varit grundade eller icke, och jag tager mig friheten att påvisa några omständigheter, som för mig åtminstone antyda, att dessa klagomål icke varit befogade, nemligen just den utredning af taxeringsförhållandena, som blifvit utgifven genom Finansdepartementets försorg, hvaraf framgår, att totalsumman af en mängd försålda egendomars taxeringsvärde temligen nära eller med blott några få procent understiga dessa egendomars köpeskilling, hvilket understigande jag för min del finner vara rigtigt, då dessa upptaxeringar icke böra vara så höga, att de verka vilseledande med afseende på panträtt, och detta desto hellre som vi veta, att jordegendomens värde kan betydligt vexla. Vi hafva just nyligen upplefvat en tid, under hvilken till följd af missväxt och dåliga konjunkturer i allmänhet köpeskillingsbeloppen hafva betydligt skiftat, oberoende af taxeringsvärdena, ett förhållande som i synnerhet vid tvångsförsäljningar gjort sig gällande. När således jordegendomarnes taxeringsvärde fastställes för tre år, tror jag icke detta värde bör ställas högre än att det i medeltal understiger med några få procent det värde, som egendomarne vid försäljning betinga. Deruti synes mig ligga en grund för det antagandet, att det beror på en missuppfattning att man föreställer sig, att jordbruksfastighet i allmänhet varit för lågt taxerad. Emellertid ledde de undersökningar, som Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet låtit verkställa, till uppdagande af en mängd missförhållanden, i det att det befans, att många jordegendomar funnos, hvilkas köpeskillingar betydligt öfverstego deras taxeringsvärden. Det har aldrig heller fallit mig in att bestrida, att sådana missförhållanden i enstaka fall kunna ega rum, men huruvida åter dessa missförhållanden haft den omfattning, att de bort gifva anledning att skrida till den extra ordinära åtgärd, hvarom här är fråga, blir en annan sak. Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet uttalade härutinnan en synpunkt, mot hvars rigtighet jag vågar inlägga något tvifvelsmål. Han yttrade nemligen, att enligt bevillningsförordningen är den enda lagliga *grunden* för jordbruksfastighets uppskattning Bevillningsstadgans föreskrift i 3 §, der det bestämmes, att fast egendom skall uppskattas till sitt verkliga värde med ledning af köpeafhandlingar, arrende eller hyresafgifter m. m. Bevillningsstadgan innehåller verkligen der, att dessa olika faktorer böra anses *såsom en ledning* för upptaxeringen, men jag för min del är icke så fullt säker på, om detta ordet: »*ledning*» derföre kan betraktas såsom liktydigt med *grund* för upptaxeringen. Tvärtom ligger, i min tanke, en något

olika betydelse i dessa båda ord. Antager man emellertid detta, blir det härvidlag icke blott fråga om köpeskillingens belopp utan äfven om egendomens afkastning. För att utröna, huruvida köpeskillingen står i disproportion till taxeringsvärdet, bör man medtaga i beräkningen äfven en annan faktor, nemligen egendomens afkastning, och förr än det blifvit utredt, i hvilket förhållande denna afkastning står till taxeringsvärdet, kan man icke med visshet säga, huruvida taxeringsvärdet varit för lågt. Jag ber äfven få nämna, att enligt de uppgifter, som förlidet år för Riksdagen framlades, finnes det en del kronoegendomar, som varit upplåtna på arrende både enligt nya och gamla arrendekontrakt. Dervid eger det märkliga förhållandet rum, att de gamla arrendena icke uppgått till mer än 2 till 3 procent af taxeringsvärdet och de nya icke till mera än 4 procent derå. Detta visar, att, såsom äfven kändt är, arrendebeloppen ingalunda gifva full ränta på köpeskillingen, hvilken man lagt till grund för upptaxering af jordbruksfastigheter.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Orsakerna till dessa omständigheter torde kanske vara för vidlyftiga att här omnämna. Emellertid fann sig Herr Finansministern af de uppdagade förhållandena föranlåten att utfärda ifrågavarande cirkulär och detta till *alla* länen i riket, ehuru det fans län, hvarest inga missförhållanden blifvit uppdagade.

Vi komma nu till verkningarna af detta cirkulär och just på dem ligger här mycken vigt. Verkningarna deraf voro, såsom Herr Finansministern sjelf framhållit, att det bragte en liflig verksamhet på alla områden inom taxeringsförhållandena och vållade en höjning af 14 procent i jordegendomarnes värde, hvilket enligt nyssnämnda uppgift för närvarande uppgår till omkring 352 millioner. Jag vill gerna medgifva, att det måste varit en liflig verksamhet, som kunnat på detta område åstadkomma en sådan stegring; men det är just frågan, huruvida denna verksamhet varit nyttig eller icke. Den uppenbarade sig, på sätt jag i förmiddags nämnde, äfven uti en synnerlig verksamhet i afseende å kronoombuden; och Herr Finansministern anmärkte rörande kronoombudens förrättningar, att de hade att göra yrkanden och framställningar inom taxeringskomitéerna. Äfven derutinnan vågar jag likväl hysa en något olika mening emot Herr Finansministern. Enligt bevillningsstadgans 49 § heter det: »skulle kronoombndet anse taxeringskomitén, i ett eller annat hänseende, icke hafva iakttagit bevillningsstadgans föreskrifter eller icke verkstält taxeringen i öfverensstämmelse med upplysta och bestyrkta förhållanden, bör sådant af bemälda ombud genast anmärkas. Dylik anmärkning, äfvensom Komiténs i anledning deraf meddelade yttrande, skola i protokollet intagas». Jag tror detta vara någon skilnad, »att kronoombuden skola iakttaga att bevillningsstadgans bud varda efterföljda och i protokollet införa sina anmärkningar», emot att de endast »skulle ega att göra yrkanden och framställningar». Jag tror likaledes, att dessa kronoombud ganska allmänt uppfattat ändamålet med sin verksamhet så, att de icke blott äro kontrollan-

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

ter, som föra sina anmärkningar till protokollet, utan att de äfven utöfva en måhända ganska stark påtryckning. Detta har varit fallet enligt de upplysningar, som från flera delar af landet kommit i dagen. Huru de omtalade »verkningarna» för öfrigt uppfattats från andra sidor, har talaren på dalabänken upplyst oss om. Jag anser de fakta, som i detta afseende blifvit inom Kammaren framlagda, vara sådana, att icke blott Herr Finansministern, utan äfven Herr Civilministern borde taga i öfvervägande, huruvida länsstyrelserna på detta område handlat såsom sig bort. Det lärorika i denna regeringshandling — jag ber om ursäkt, att jag nyss yttrade, att cirkuläret tillkom på Finansministerns tillskyndelse; detta berodde på ett misstag af mig, ty det skedde genom Civilministern — det lärorika är, att det visat sig vara en mycket ömtålig sak, när Kongl. Maj:t i administativ väg ingriper i svenska folkets beskattningsförhållanden, äfven om det sker i den form, som här förekommit. Träffar man då — såsom det ju ofta bör kunna hända — på underordnade myndigheter med allt för stort nit, händer det ju, att dessa göra gällande de emottagna uppmaningarna på ett allt för hänsynslöst sätt och detta är nu, hvad som just blifvit öfverklagadt.

Herr Finansministern har lemnat oss intressanta upplysningar om antalet af representanter för de olika samhällsklasserna i 1879 års pröfningskomitéer. Detta antal var icke kändt inom Bevillnings-Utskottet, som egentligen icke haft någon annan ledning härutinnan än uppgifterna för 1876. Jag har icke heller gjort någon anmärkning i afseende å detta antal eller eljest yttrat mig om dessa personer. Men jag trodde mig kunna nämna hvad jag från tillförlitligt håll inhemtat, att dessa i komitéerna inkallade män af de mindre hemmansegarnes klass voro beskedlige män. Jag medgifver gerna, att man i detta afseende ej lärer kunna hafva statistiska rapporter. Men det är en vigtig omständighet härvid, nemligen att statistiska uppgifter icke alltid äro fullständigt att bygga på; ty det är ej nog med att de som inkallas i komitéerna tagas ur olika samhällsklasser, utan mycket beror härvid jemväl på beskaffenheten af deras beskedlighet eller obeskedlighet. Det är en känd sak, att våra underordnade tjenstemän, såsom t. ex. kronofogdar och länsmän, i allmänhet hafva mycket godt omdöme om personer; de undvika gerna de obeskedlige — och detta kan man ej förtänka dem.

Här har yttrats, att man ansett att föreliggande förslag ifrån Bevillnings-Utskottet skulle utgöra svar på tal i anledning af det Kongl. cirkuläret. Detta må i viss mån vara förhållandet, men det har alldeles icke varit meningen att gifva något svar på tal åt Finansministern personligen, utan på en speciel handling, i det den nemligen haft till följd att uppkalla den åtrå, som eljest legat nere efter tillämpning af sjelfstyrelsens vigtiga grundsats.

Vi känna allt för väl, att inom statslifvets gebit reformer sällan eller aldrig göras af endast teoretiska skäl. Ropet på reform uppstår, ett konkret fall inträffar, hvilket tydligt lägger missför-

hållandet i dagen och man upptager derefter och ställer till rätta en sak, som man låtit hvila, så länge inga menliga följder inträffat. Samma sjelfstyrelsegrundsats var visst ej främmande för fjolårets Bevillnings-Utskott, men gjorde sig ej då gällande, emedan erfarenheten ännu icke visat nödvändigheten af dess tillämpning. Men denna gång ansåg man, att senaste tidens erfarenhet gjort ett ingripande nödvändigt. Detta är det svar på tal i fråga om föreliggande förslag som Bevillnings-Utskottet gifvit. Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet har godhetsfullt utvecklat sina åsigter om sjelfstyrelsen och det fägnar mig, att han särskildt gifvit anvisning till representanten från Malmö, huru sjelfstyrelsens grundsatser böra förstås, ty denne värde talare sade sig ej kunna begripa, att man ens kan tala om »sjelfstyrelse». Nu fick han emellertid en ganska tydlig förklaring i ämnet från statsrådsbänken. Herr Finansministern erinrade om, att det redan nu finnes ganska mycken sjelfstyrelse i vårt land genom bevillningsberedningar och taxeringskomitéer. Detta är fullkomligt rigtigt — de omnämnda institutionerna äro yttringar af sjelfstyrelsens grundsats och det är blott en ytterligare tillämpning af samma grundsats, Utskottet velat göra gällande genom att ändra sättet för val af ledamöter i den tredje skattekomitén eller pröfningskomitén. Jag får likväl säga, att så uppmärksamt jag än följde den talangfulla framställningen, kunde jag likväl icke fatta att den innehöll några säkra bevis, utan endast kategoriska påståenden. Jag skall omnämna några sådana fall, der jag ej kunnat finna dessa påståenden stödda på tillräcklig erfarenhet. Herr Finansministern yttrade bland annat, att man inom landstinget har att riskera partigrupperingar med åtföljande ensidighet. Hos landshöfdingarne deremot menade han att man kan vänta den oveldiga öfverblick af det hela, som ej tager hänsyn till embets- och tjenstemäns eller andra särskilda intressen, utan ledes uteslutande af rättvisa. Jag vet verkligen ej, om erfarenheten gifver fullt stöd åt vare sig det ena eller andra. Jag vet först och främst ej, att landstinget hittills åtminstone gifvit stöd för den meningen att man har skäl frukta alltför stor partiensidighet hos denna institution. Hvad framtiden i detta afseende kan bära i sitt sköte, tillhör ej oss att bedöma. Jag vet ej heller, om länsstyrelsen är berättigad att anses ofelbar. Att döma af det uttalande, representanten från Dalarne hade i denna sak, torde detta vara ganska tvifvelaktigt. Jag tror för min del, att brister finnas å ömse sidor, men i förevarande hänseende är den skilnaden mellan landshöfdingens och landstingets ställning, att sistnämnda institution, när den tillsätter så vigtiga funktionärer som ledamöter i pröfningskomitén, står sitt eget kast och handlar i egen sak. Om landstinget irrar sig sjelf, bär det lättare följderna än om en vänlig förmyndare irrar sig i landstingets ställe. Herr Finansministern antydde såsom garanterande att en egenmäktig landshöfding är underkastad tryck såväl ofvanfrån som nedanfrån. Hvad trycket ofvanfrån angår, så

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

kunna möjligen tysta meddelanden förefinnas, om hvilka allmänheten ej får någon kännedom, men eljest känner man ej, att dessa embetsmän få andra tryckningar ofvanfrån än som kunna ligga uti ett och annat Kongl. cirkulär.

Deremot är landstinget icke utan tryckning hvarken ofvan- eller nedanfrån, nemligen nedanfrån af valmännen och ofvanfrån af allmänna opinionen, hvars rättkänsla ej låter sig besticka. Handlar landstinget någon gång ensidigt, finnas nog personer, som gifva tillkänna hvar felet ligger.

Här har blifvit omnämdt ett fall, då, med tillämpning af de i Utskottsbetänkandet föreslagna grunder för fördelning af antalet ledamöter i pröfningskomitén mellan landstinget och stadsfullmäktige, valet skulle utfalla ogynsamt för landsbygden. Det var Göteborgs län och detta fall var särskildt på tal inom Utskottet. Uti Utskottet var då närvarande en aktad representant för länet och dess höfding, som ej tvekade att ändå föredraga den nya ordningen framför den gamla. Han tillade, att han för sin del icke tilltrodde sig att i pröfningskomitén inkalla så många stadsledamöter, som Bevillnings-Utskottets förslag skulle medgifva. Men just detta hans yttrande synes mig bevisa, att det är rigtigare att utnämningsrätten till större delen lägges i den myndighets hand, som icke fruktar hvad omständigheterna i detta fall fordra och som icke heller hyser någon farhåga i afseende på den disproportion mellan landsbygden och städerna, som häraf skulle uppkomma.

Jag har således icke af Chefens för Finansdepartementet framställning blifvit öfvertygad, att den af Utskottet föreslagna ordningen skulle medföra några verkliga vådor. Men då han nämner, att, om något skulle göras i den vägen, så borde steget tagas fullt ut — icke halfva eller tredjedels steg, ty det vore sämre än intet — så får jag förklara mig hylla den grundsatsen, att man kan taga rätt små steg, blott man går i den rätta rigtningen. Så radikal är jag icke, att jag ovilkorligen fordrar en reforms fullbordande på en gång, blott att hvad man gör sker i den rätta rigtningen. Dock vill jag aldrig taga ett halft eller ett fjerdedels steg i orätt rigtning; då föredrager jag hellre att stå qvar vid det gamla. Chefen för Finansdepartementet har emellertid yttrat, att han ej trodde det skulle blifva så farligt, enär valen nog komme att blifva goda. Åtminstone enligt hvad jag kan fatta, har han härigenom ju sjelf bemött sina invändningar mot förslaget. Och jag kan då så mycket mindre förstå, hvari det stora, som Chefen för Finansdepartementet sökt framställa i denna fråga, skulle ligga. Vi hafva verkligen under denna riksdag upplefvat besynnerliga erfarenheter om att frågor, som för oss i vår enfald synts små, blifvit stora genom uttalanden från statsrådsbänken, under det åter i uttalanden om andra frågor de befunnits vara vida mindre än man föreställt sig. För mig framstår det, såsom om det endast vore genom uttalandet från statsrådsbänken, som nu omhandlade fråga skulle hafva fått någon större betydelse. Åtminstone har Utskottet icke afsett något sådant.

Med all aktning för de värdefulla upplysningarna från statsrådsbänken vågar jag dock vidblifva min reservation. Innan jag slutar vill jag blott nämna, att den anmärkning, som här förekommit, uteslutande rör ett särskildt fall och icke den ärade Finansministern, för hvars person och förträffliga egenskaper vi måste hysa all möjlig aktning.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Herr Wieselgren: Vid behandlingen af denna fråga har Kongl. cirkuläret af år 1879 betecknats såsom »*sårande*» för svenska folket. Jag kan icke neka, att detta omdöme förefaller mig högst besynnerligt; jag var med bland dem, som för en eller två riksdagar sedan i denna Kammare åhörde, huru de ledande männen af Kammarens majoritet tydligt och upprepade gånger erinrade den Kongl. Maj:ts rådgifvare, som vid då pågående öfverläggning var närvarande, om hans icke blott rätt utan äfven pligt att tillse, det taxeringsmännen i riket gjorde sin skyldighet. Då var det icke fråga om att förneka att icke denna skyldighet blifvit af vederbörande taxeringskomitéer åsidosatt. Men nu, då Kongl. Maj:t tagit sig denna erinran till efterrättelse, betraktas detta såsom en »för svenska folket sårande» handling! Jag hade snarare förestält mig, att *de förhållanden*, som påkallade denna erinran, vore att betrakta såsom sårande för svenska folket!

Man har med en mer än försmädlig ton talat om de »*beskedlige*» män, hvilka förskaffat Kongl. Maj:ts uttalande i nyssnämnda cirkulär åtlydnad. Äfven jag, mine Herrar, tillåter mig att kalla desse män »beskedlige», men med återförande af detta ord till dess ursprungliga betydelse, — således ingalunda med den tolkning af fåraktig eftergifvenhet, som man under senare tider gifvit detsamma. Då jag nämner ifrågavarande män *beskedlige*, erkänner jag dem dermed såsom *män af besked*, såsom män, hvilka kunna både gifva och taga sådant. Min tro är, att de personer, som i de olika komitéerna djerfts taga upp striden mot ett ganska starkt och mäktigt jordbruksintresse, gjort sig *väl förtjente* af svenska folkets aktning.

Man har emellertid sagt, att desse män i sagda sitt åtgörande begått misstag. Det vill jag icke bestrida och tror till och med, att de, som påstått sådant, haft god grund derför. Men jag ber att dervid få erinra, hurusom deras föregångare i taxeringskomitéerna också gjort sig skyldige till misstag, ehuru i motsatt rigtning. Och då man icke klagat öfver dessa män — jag gissar att man med belåtenhet betecknar dem såsom *obeskedlige* — då man funnit sig kunna tolerera dessa senares misstag, så bör man väl också kunna tolerera de misstag, som begåtts af våra »beskedlige» män.

För öfrigt kan man icke på det förhållande att i enskilda fall misstag förekommit grunda krafvet på en omändring af bevillningsstadgan i nu föreslagna rigtning. För att en sådan omändring skulle kunna visas befogad, måste man uppvisa principiella origtigheter i den nuvarande anordningen. Man har äfven bemödat sig om att

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

framlägga sådana, och till stöd för sina påståenden i detta hänseende har man åberopat 57 paragrafen Regeringsformen. Det har dock redan från statsrådsbänken visats, att detta åberopande grundar sig på ett missförstånd. Regeringsformens ord i den nämnda paragrafen äro: »Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen allena.» Man har missuppfattat detta stadgande så till vida att man funnit dermed något uttalande gjordt rörande svenska folkets rätt att sig *uppskatta*. Men det är skilnad mellan att *be*skatta och *upp*skatta. Riksdagen kan inte sägas *upp*skatta, det vill säga taxera, svenska folket, och den gjorde det icke ens under de gamla tider, då till en viss grad uppskattning inom stånden skedde. Ty den uppskattningen gälde i allmänhet de särskilda orternas skattförmåga. Någon taxering af de enskilda personernas skatteförmåga har, såvidt jag känner, aldrig utöfvats af Riksdagarne.

Ser jag nu på det föreliggande förslaget, så kan jag för min del icke annat finna än att detta förslag är behäftadt med en principiel olägenhet af ganska ingripande betydelse. Den ligger deruti att förslaget *nedflyttar* Konungens Befallninghafvande från den inom länet öfverordnade plats, som han nu innehar. Jag behöfver icke erinra om betydelsen af den gamla benämningen: Konungens Befallningshafvande. Jag medger villigt, att Konungens Befallningshafvandes ställning icke uppfattas nu såsom då på sextonhundratalet den så kallade landtregeringen instiftades och att de i allmänhetens uppfattning icke nu stå så i Konungens stad och ställe som på denna tid var fallet. Men jag tror, att i allt fall, och jemväl enligt nu gällande författningar, landshöfdingen *bör* intaga en öfverordnad ställning inom länet och att det vore illa om han, såsom föreliggande förslag innebär, nedflyttades derifrån.

Efter min uppfattning sker en sådan nedflyttning, derigenom att Konungens Befallningshafvande nolentes volentes göras till målsmän för en viss samhällsklass af länens befolkning. Också hörde vi nyss en talare från denna bänk med direkta ord säga, att landshöfdingen efter detta förslag måste komma att vid valet af sin del i pröfningsnämden fungera såsom målsman *för länets löntagare*. Detta är något som jag för min del icke kan finna vara välbetänkt. Dessutom, i en tid, då man söker eller åtminstone så ofta bär på tungan sin önskan att åstadkomma ett slut på den långa tvedrägt och det stora split, som herrskat i vårt land mellan de olika samhällsklasserna, men hvilket till en viss grad öfvervunnits genom införandet af det nya representationsskicket, — kan det i en sådan tid, frågar jag, vara rigtigt att framkomma med ett förslag, som i en så brännande fråga som beskattningen oundvikligen ställer klass mot klass? Det torde nemligen blifva en klar följd af detta förslag, att man lemnar åt landstinget att tillgodose jordbruksintresset och åt länets högsta embetsman att tillvarataga löntagareintresset. Så ställes då Konungens Befallningshafvande mot landstinget, och embetsmännen mot jordbrukarne icke blott på grund af skilda intressen

utan rent af genom en lagstadgad yttre anordning. För min del anser jag detta innebära en blomstrande fortsättning af den gamla striden, men icke en möjlighet att afskaffa eller förmildra den.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Jag ber äfven få påpeka, att Konungens Befallningshafvandes ställning blir ännu svårare derigenom att det enligt förslaget icke är honom medgifvet att vänta med sitt val, tills landstinget utsett sina ledamöter i pröfningskomitén. Om detta vore fallet, så kunde Konungens Befallningshafvande se till, hvilka luckor möjligen förefunnos i det val som landstinget gjort, och genom att göra till sin uppgift att fylla dem i någon mån bibehålla den opartiska och oveldiga ställning, som han bör innehafva. Detta kan han dock icke göra, ty han skall *först* välja och sedan presentera de af honom valda inför landstinget, som derefter företager sitt val. Skulle han nu icke välja sina taxeringsmän bland löntagare, utan taga somliga från en klass och andra från en annan, kunde möjligen inträffa att löntagarne inom komitén blefve allt för svagt representerade, och då torde väl ett stort rop upphäfvas af dessa löntagare, hvilka väl icke utan skäl kunde säga till sin landshöfding: ni har *skyldighet* att tillgodose *vårt* intresse; vi äro emellertid det oaktadt lemnade i sticket af er och sammalunda af landstinget; hvem skall nu föra vår talan? hvem tillse att vi ej lida förtryck?

Man har sagt, att landstinget skulle bättre än Konungens Befallningshafvande välja pröfningsnämden. Det vill jag lemna derhän; det är ju möjligt, att så kan vara förhållandet. För min del tror jag dock icke erfarenheten lärt oss att hysa för stora förhoppningar om klassväldets opartiskhet.

De historiska studier, som bibringats mig, hafva tvärtom lärt mig, att hvarje gång ett visst stånd eller ett visst parti kommit till makten,har detta nästan alltid gjort sig skyldigt till maktmissbruk. Jag lemnar nu derhän, om dessa historiska studier missledt mig eller om jag icke deraf förmått draga de slutsatser jag bort; hvad som är säkert är, att, då man till förberörda påstående fogat ett annat, nemligen att, äfven om landstinget någon gång skulle irra sig, skulle denna irring vara lättare att bära, derför att det är »landstingets ensak», man fullkomligt missuppfattat förhållandena. Irringen drabbar nemligen icke landstinget, utan staten. Ty det är staten, dess fiskaliska intressen, dess rätt att komma i åtnjutande af de skattebidrag, hvilka representationen beviljat, som härigenom ifrågasättas, och det är staten, som ytterst blir lidande, om icke landstinget förstår att bevara sig från dylika irringar.

I anledning af det från statsrådsbänken hörda uttalande, som påvisat huru man borde gå till väga för att i denna fråga handla fullt konseqvent, har svarats, att detta ingenting bevisade, enär man icke på en gång ville taga ut steget, utan vore belåten med endast ett halft steg, blott det toges i den rätta rigtningen. Hvilken är då »den rätta rigtningen»? Vill man taga ett steg, bestämmer man en viss rigtning såsom den rätta, måste man ju icke blott för sig

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

uppställa ett mål, hvartill man sträfvar, utan äfven vilja nå målet. Detta tror jag dock knappast i detta fall vara möjligt. Ty vill man aldrig så litet hålla på ordet sjelfstyrelse, och har man allvar med sitt åberopande af 57 § Regeringsformen, måste resultatet blifva, att man afskaffar *Kammarrättens* och *Kongl. Maj:ts* pröfningsrätt och öfverflyttar densamma på *Riksdagen.* Svenska Riksdagen skulle således blifva en slags öfverpröfningskomité. Detta måste vara det mål, hvartill man sträfvar. Möjligt kan ju också vara att man slutligen når detta mål — men dertill vill jag åtminstone icke bidraga. Jag anser icke Riksdagen skickad att bedöma dessa saker, hvarom den i öfrigt icke lärer ega någon kännedom, bedöma huruvida taxeringen af den eller den personen i de skilda orterna gjorts rigtigt eller icke; och just derför att jag icke anser rigtningen af steget vara den rätta, ej heller vill nå målet, yrkar jag afslag å den föredragna punkten.

Herr C. A. Jönsson: Jag skall till en början bedja att få begagna samma ord som den förste talaren, hvilken öppnade diskussionen i denna fråga, nemligen landshöfdingen för Malmöhus län, då han yttrade att denna fråga icke vore ny.

Detta är en fråga som redan flera gånger varit föremål för Riksdagens ompröfning och jag tror icke att frågan blir slut, förr än den på något sätt blifvit ordentligt löst.

Den nyssnämnde talaren klandrade väl icke precist Bevillnings-Utskottet, men tycktes åtminstone förundra sig öfver att, då snart sagdt samma personer nu i år sutto i detta Utskott som i fjor, då samma fråga senast förelåg, Utskottet så ändrat åsigter att det nu kunnat framkomma med ett dylikt förslag. Jag får säga att jag är en af detta Utskotts ledamöter och har flere gånger förut, då denna fråga förevarit i Utskottet, varit med om att afstyrka motioner i dylikt syfte. Jag har gjort detta, emedan jag hvarken sjelf märkt eller af andra hört något så berättigadt klander emot författningen att det kunnat utgöra tillräckligt skäl för vidtagande af några förändringar deruti, hvaremot jag denna gång blifvit förvissad om behofvet deraf.

Man har från snart sagdt alla eller åtminstone de flesta af denna Kammares ledamöter fått höra, huru det gått till vid taxeringsförrättningarne i deras hemorter.

Jag vill icke klandra det sätt som i min hemort användts, men icke heller prisa detsamma. Ehuru jag sjelf var ledamot af pröfningskomitén, måste jag dock sanningsenligt medgifva, att icke heller der gick rigtigt till och sådant har förhållandet varit nästan öfverallt i hela riket.

Jag har här i min hand t. ex. en uppgift från ett taxeringsdistrikt inom Vesternorrlands län, hvaraf man kan se huru taxeringen der tillgått. Enligt förra årets taxeringslängder öfver fast egendom på landet inom Tuna socken uppgick summan till 1,470,500

kronor, då den deremot efter sista pröfningskomiténs sammanträde blifvit uppsatt till 1,558,700 kronor.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Detta var taxeringsvärdet å jordbruksfastighet som sålunda höjdes; går jag sedermera till annan fastighet, så uppgick taxeringsvärdet på sådan förut till 190,500 kronor, men föreslogs af sista årets pröfningskomité till 146,500.

Således en nedsättning på nära 30 %. Det är sålunda skilnaden mellan jordbruksfastigheternas och andra fastigheters taxeringsvärden. Går jag sedermera till samma kommuns årliga taxeringsvärde af uppskattad inkomst för kapital och rörelse, har jag äfven derpå en uppgift för år 1878, der summan häraf uppgår till 269,560 kronor, hvilken summa af sista pröfningskomitén nedsattes till 78,250 kronor. Således en nedsättning af öfver 200 % i bevillningen för rörelse samt kapital och arbete. Men nu är det att märka, att i den pröfningskomitén sutto *sex*, säger sex jordegare. Detta har försiggått inom samma län, från hvars höfding vi hafva fått utdelad en redogörelse för den s. k. strejken bland sågverksarbetarne. Landshöfdingen uppgaf i denna skrift, att arbetarne icke borde hafva någon anledning att klaga öfver någon förhöjning i födoämnenas pris, emedan dessa hade på senare tiden nedgått i pris med 30 à 40 procent. Men detta har icke hindrat denne landshöfding att inom pröfningskomitén tillåta sig att inom nästa socken intill Sundsvall, der strejken egde rum, förhöja alla jordegendomars taxeringsvärde med femtio procent! Kan man tänka sig att här verkligen gått rättvist till, när man först säger, att afkastningen af jordbruket har nedgått med 30 à 40 procent, men sedan höjer taxeringsvärdet å jordbruksfastighet med 50 procent. Är detta väl en rättvis jemförelse, som blifvit gjord af Konungens Befallningshafvande och pröfningskomitén? Med sådana fakta för ögonen kan Herr Landshöfding Adlercreutz icke förundra sig öfver, om man inom Bevillnings-Utskottet haft en annan mening i år än föregående år.

Herr Finansministern började sitt anförande med att detta Utskottets förslag vore att anse såsom ett svar på Kongl. Maj:ts berörda cirkulär. Jag vågar påstå att nämnda cirkulär åtminstone påskyndade detta förslag, ty utan detta cirkulär hade ett sådant förfarande icke iakttagits; derom är jag fullt förvissad.

Herr Finansministern yttrade sig äfven icke precis klandrande, men dock med ett visst ogillande om den princip, som ligger till grund för den af motionären föreslagna anordningen. Jag vill dock erinra, att det är hvarken motionären eller Utskottet, som först uttalat densamma, utan det är den förberedande Skatteregleringskomitén, hvilken upptagit denna princip i sitt den 20 Oktober 1876 afgifna betänkande. Nämnda komité har nemligen i sitt förslag till bevillningsstadga uttalat den åsigt, att inom hvarje landstingsområde skulle finnas en pröfningsnämnd, deri landstinget skulle tillsätta en del af ledamöterna. Således har denna princip omfattats af denna komité.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Herr Finansministern nämnde äfven, att han ansåg, att den köpeskilling, som för en egendom erlägges, borde läggas till grund för taxeringen. Han uttalade visserligen icke bestämdt denna åsigt, men han ansåg, att detta vore det mest rättvisa. Jag har tyvärr en helt annan erfarenhet i detta fall och jag tror, att vi för några dagar sedan, vid behandlingen af dechargebetänkandet, hade för oss ett fall, der man med fullt skäl kan säga, att köpeskillingen svårligen kunde läggas till grund för taxeringen. Men icke blott i detta fall, utan i många andra hafva vi sett och se alltjemt, huruledes det icke är köpeskillingen, som bestämmer värdet af jorden, utan det är densammas läge. Om jag köper ett stycke jord för anläggning af en fabrik eller en sommarvilla och detta stycke kan få namn af en mindre fastighet, så kan jag väl icke säga, att det är köpeskillingen, som kan läggas till grund för taxeringen af det hela.

Herr Finansministern anmärkte vidare, att, i händelse pröfningskomitén gått för långt, hade man 2 instanser, der man kunde få rättelse, och han nästan sade, att det skulle icke vara svårt att få rättelse derstädes. I första hand, hvad svårigheten beträffar, skulle det vara underligt, om man kunde vara säker på att få en förändring i taxeringen hvad fastigheterna angår. Hvad deremot beträffar de två instanserna, så har Bevillnings-Utskottet icke föreslagit någon förändring i de paragrafer, som derom handla, utan de stå qvar i samma förhållande, som nu, äfven om pröfningskomiténs tillsättning skulle förändras enligt Utskottets eller reservanternas förslag, så att, om pröfningskomitén begår ett fel, qvarstå ju ändock de båda instanserna.

Herr Finansministern nämnde äfven, att, om principen blefve antagen enligt Utskottets förslag, så blefve densamma blott en öfvergång till att helt och hållet öfverflytta tillsättningen på landstinget och det var detta öfvergångsstadium, som Herr Finansministern icke tyckte om. Ja, tyvärr, detta är sant, men man har så många gånger till och med från regeringsbänken och från Regeringen fått öfvergångsförslag, som varit mycket, mycket långt utsträckta i afseende på tillämpningen, så att, om vi se på den saken, hafva vi haft ett godt föredöme i Kongl. Propositioner, hvarigenom öfvergångsstadganden meddelats.

Derjemte framhöll äfven Herr Finansministern, att, om vi antoge detta förslag, så skulle vi derigenom gå Skattekomitén i förväg, hvilket icke skulle vara rätt. Jag tror dock, att det vore rättare, om Riksdagen visade en väg för Skattekomitén än tvärtom, och jag tror, att ingen af ledamöterna i denna komité skall finna sig sårad, om Riksdagen uttalar en åsigt, sådan som den nu förevarande.

Hvad nu sjelfva saken beträffar och de vådor, som skulle ligga i densamma, har jag icke af någon blifvit öfvertygad om, att den föreslagna förändringen skulle medföra någon fara, vare sig landstinget för sig uppdragit att tillsätta hälften eller två tredjedelar af ledamöternas antal eller till och med allesammans. Jag skulle således

för närvarande kunnat nöja mig med Utskottets förslag; men då jag deremot reserverat mig, slutar jag med att yrka bifall till min reservation.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Herr Wigardt: Sedan jag begärde ordet, hafva flere talare redan framhållit det hufvudsakliga af hvad jag ämnade yttra, hvarför och då dessutom tiden i och för denna fråga redan är temligen mycket medtagen, jag skall bedja att få yttra endast några få ord.

Jag vill icke i någon mån klandra det många gånger under dagens lopp klandrade cirkuläret af den 15 November 1878, och ännu mindre vill jag klandra rikets landshöfdingar, synnerligast derför att jag icke vet, hvad del de hafva haft i den verkan, cirkuläret medfört, eller hvilka instruktioner bevillningsberedningarnes ordförande af vederbörande fått mottaga; men ett faktum är, att just under det år, förhöjningen skedde, prisen å spanmål och ladugårdsprodukter samt jordbruksalster af flere slag, äfvensom fastigheterna sjelfva, voro de lägsta under de sista 10 à 15 åren, samt att bevillningsberedningarnes ordförande, hufvudsakligen bestående af landtstatstjenstemän, temligen hänsynslöst försökte till en obillig höjd uppskatta jordbruksfastigheten. Visserligen lyckades det icke desse ordförande att på alla ställen få sina åsigter om den höga beskattningen igenom, lika litet som det på alla ställen lyckades kronofogdarne att i taxeringskomitéerna genomdrifva det taxeringsvärde de fått för sig skulle åsättas jorden; men, mine Herrar, händelsen var dock, att åtminstone inom det län, jag tillhör, alla desse ordförande, kronofogdar och häradsskrifvare inkallades af Konungens Befallningshafvande till pröfningskomitén, hvaraf, då den ene naturligtvis hjelpte den andre, följden blef, att deras förslag i afseende på taxeringen hufvudsakligen gick igenom, naturligtvis ingalunda till de skattdragandes fördel. Ofvannämnde tjenstemän gingo så långt i sitt tjenstenit att Landshöfdingen gaf dem tillrättavisning. Häraf framgår att jag icke i och för frågan har den ringaste anmärkning mot Landshöfdingens åtgörande i frågan. Det vore en lång historia att genomgå allt, hvad härmed sammanhänger i afseende på rättigheten att lägga de sista tio årens köpeskillingar till grund för beskattningen m. m.; men jag anser mig dock böra nämna, att man äfven i mitt län kunnat önska en annan sammansättning af ledamöterna i pröfningskomitén. Der funnos visserligen några hemmansegare eller, som talaren på göteborgsbänken kallade dem, beskedlige män; men de deltogo föga eller intet i diskussionen och häraf torde just framgå, att desse män, om de varit tillsatte af landstinget, nog hade haft litet mera mod än fallet nu var. Den ifrågasatta förändringen vore sålunda, efter mitt förmenande, icke så olämplig, och allraminst skulle den medföra någon fara.

Jag tillåter mig derför yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Aug. Peterson: Jag skall icke upptaga tiden med be-

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

svarande af de anmärkningar, som framstälts mot Utskottets förslag, utan endast tillkännagifva, att jag fullkomligt gillar detsamma i fråga om den väg, som borde beträdas. Skall nemligen det vackra grundlagsbudet om svenska folkets sjelfbeskattningsrätt tillämpas, så tror jag, att det bör tillämpas på det sätt, Utskottet föreslagit, eller att landstingen böra få deltaga i tillsättningen af den komité, som har att bestämma öfver alla de öfrige beskattningskomitéernas i länet förslag till beskattning på svenska folket, åtminstone till halfva antalet ledamöter. Inom det län jag tillhör har dock — det måste jag tillstå — såvidt jag känner, ingen enda individ haft att anföra någon anmärkning mot pröfningskomiténs tillsättning, ty den allmänt aktade och högt värderade man, som för närvarande står i spetsen för länsstyrelsen, har alltid vid pröfningskomitéernas tillsättning tillvägagått på sådant sätt, att alla intressen dervid blifvit tillgodosedda, och intet missnöje försports.

Man har här sagt, att stadgandet i grundlagen om svenska folkets sjelfbeskattningsrätt icke är tillämpligt i detta fall.

Jag hemställer dock, huruvida icke, sedan landstingen öfvertagit markegångssättningen, hvilken förut tillhörde Riksstånden, de äfven skulle vara lämpliga att utse hälften af pröfningskomitéernas ledamotsantal. Åtminstone är det min öfvertygelse, att de skola komma att fullgöra det ena åliggandet på ett lika tillfredsställande sätt som det andra.

Jag nämnde, att inom Blekinge län icke försports något klander öfver pröfningskomitéernas sammansättning. Men ingen säkerhet är, att det alltid kommer att i spetsen för länsstyrelsen finnas en sådan man som den, hvilken för närvarande innehar denna plats, ty det är svårt att veta hvad framtiden kan bära i sitt sköte.

Det har sagts, att jordbruksfastigheterna icke böra taxeras för högt. Deruti instämmer jag fullkomligt. Det har likväl skett inom det län jag tillhör, och ganska färska exempel finnas derpå. År 1878 försåldes der ett hemman på konkursauktion, dervid köpeskillingens belopp icke uppgick till mera än taxeringsvärdet. Men hemmanet var intecknadt derutöfver, hvadan inteckningshafvaren fann sig föranlåten att inköpa hemmanet för att icke inteckningen skulle gå förlorad. Äfven förlidet år såldes ett hemman på exekutiv auktion, och uppgick dervid köpeskillingen icke ens till hälften af taxeringsvärdet. Både detta hemman och det förut omnämnda hade ett eller annat år förr än de sålunda försåldes inköpts för ganska höga pris och dessa hade blifvit lagda till grund för taxeringsvärdets bestämmande. Häraf torde framgå, att köpeskillingens belopp icke bör vara den norm, efter hvilken nyssnämnda värde bestämmes.

Jag har har hört flera yrkanden göras om bifall till Herr Boströms motion, enligt hvilken landstinget skulle ega att utse samtlige ledamöterna inom pröfningskomitén. Jag tror dock, att man i reformväg icke bör taga ett sådant steg, utan gå mera sakta tillväga. Det synes mig derföre, som om det denna gång vore tillräck-

ligt att antaga Utskottets förslag, till hvilket jag fördenskull yrkar bifall.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Herr Toll: Min ärade länskamrat, Herr Liss Olof Larsson, har på förmiddagen gjort sig den i min tanke temligen öfverflödiga mödan att med bred pensel, såsom vanligt, framställa åtskilligt rörande sammansättningen af sistlidet års pröfningskomité inom den ort vi båda tillhöra. Jag anser det icke lämpligt att här ingå i någon närmare undersökning af detta hans yttrande, men vill dock med anledning af det klander han rigtat mot komiténs sammansättning nämna, att af de tjenstemän, hvilka han uppgaf hafva suttit i komitén, en del lemnat sin tjenst och en annan del vore innehafvare af ganska betydlig jordegendom. Så var särskildt förhållandet t. ex. med den öfverstelöjtnant, som han omnämnde såsom ordförande i komitén, under det landshöfdingen af sjukdom var förhindrad att utöfva denna befattning, börande jag kanske tillägga att nämnde öfverstelöjtnant i sin egenskap af landtmätare eger mångårig kännedom om nästan alla länets socknar, hvilket icke kunnat vara utan nytta för pröfningskomiténs arbeten. Hvad komiténs sammansättning i öfrigt beträffar, så tror jag, att inom den de olika intressena voro ganska jemnt afvägda mot hvarandra, om än jordegareintresset icke var det i sådan grad, som Herr Liss Olof Larsson från *sin* ståndpunkt måhända hade önskat under förhoppning att der finna *hemmansegareintresset* öfvervägande.

Han nämnde äfven åtskilligt rörande komiténs verksamhet. Jag anser mig visserligen icke vara kompetent att fälla något omdöme om den saken, men beträffande hans yttrande att komitén höjt taxeringsvärdet å jord, som förut varit lägre taxerad, och att detta skett, såsom han sade, i klump eller nog summariskt, så ber jag att få upplysa, att inom dessa trakter taxeringarne just ske klumpvis efter rotar och icke för hvar egendom särskildt. Detta är nemligen ett för den orten egendomligt förhållande, ehuru stående i uppenbar strid mot bevillningsförordningens tydliga föreskrift i dess 4 §, och det vore kanske icke ur vägen, om den nu tillsatta skattereglerings-komitén äfven tog denna omständighet i betraktande. Hvad nedsättningen för andra fastigheter deremot beträffar, kunna de möjligen hafva föranledts deraf, att dessa fastigheter belägna inom en ort, som i hufvudsaklig mån är att anse såsom bergslagsort, till en stor del utgjorde inrättningar för bruksrörelsen, som, efter hvad vi alla veta, kanske företrädesvis varit i behof af nedsättning, i följd af de dåliga konjunkturer, denna industri under de senare åren varit underkastad.

Den ärade talaren framstälde också en anmärkning — jag vill icke säga tillvitelse, ty han menade väl icke så strängt dermed — mot ortens domare, derför att de skulle hafva lemnat origtiga och vilseledande uppgifter rörande lagfartsförhållanden. Jag hvarken kan eller vill ingå i någon pröfning af denna anmärknings befogenhet, men

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

jag har anledning tro, att den ärade talaren sjelf blifvit vilseledd härutinnan.

I sak har jag för öfrigt icke något yrkande att göra, utan har endast velat meddela dessa upplysningar.

Herr N. J. Boström: Efter den långa diskussion, som pågått rörande denna fråga, torde det vara öfverflödigt för mig att vid denna sena timma ingå i några närmare detaljer. Jag är emellertid Bevillnings-Utskottet tacksam för det deltagande, som från dess sida kommit min motion till del. Om jag ock helst skulle hafva sett, att Utskottet tillstyrkt min motion i sin helhet, får jag likväl trösta mig dermed att mången motion rönt ett mindre lyckligt öde.

På grund af de i min motion anförda skäl yrkar jag fortfarande bifall till densamma.

Herr Fredricson: Då jag deltagit i behandlingen af denna fråga inom Bevillnings-Utskottet, skall äfven jag anhålla att få säga några ord.

Man tyckes icke vara nöjd med Utskottets förslag, en del derför att de anse, att Utskottet gått för långt och andra åter derför att Utskottet icke tagit steget fullt ut. För min del är jag af den tanken, att vi böra nöja oss med det resultat, hvartill Utskottet kommit.

En ärad talare på malmöbänken hänvisade i sitt yttrande till Herr Reutersvärds reservation. Jag anhåller också att få åberopa något af densamma. Deri säges, att, då det allt sedan år 1812 varit öfverlemnadt åt Konungens Befallningshafvande att utse ledamöter i pröfningskomitéerna och inga olägenheter deraf uppstått, inga talande skäl torde finnas för den af Utskottet föreslagna förändringen. Men jag undrar, om det icke är en stor skilnad mellan nu och då. Då fans ingen landstingsinstitution, som kunde öfvertaga detta värf. Nu mera skall visserligen först upprättas ett förslag af hvarje taxeringsdistrikt inom länet och bland de personer, som äro uppförda på detta förslag, har sedan landshöfdingen att utse ledamöterna. Men huru sker detta? Jo, så att landshöfdingen icke alltid håller sig till förslaget, utan inkallar helt andra personer till ledamöter i pröfningskomitén; derom har jag blifvit upplyst inom Utskottet. Dessutom är det icke underligt, om man var nöjd med 1812 års institution, ty då fans icke något cirkulär som uppmanade vederbörande att höja jordbruksfastighetsvärdet vid bestämmandet af beskattningen. Nu har man exempel på att fastighetsvärdet blifvit höjdt ända till 70 procent på egendomar, som icke äro värda mer än hälften af det sålunda tillkomna taxeringsvärdet.

Jag anser, att både statens och den enskildes rätt bäst tillgodoses, om Konungens Befallningshafvande och landstingen utse halfva antalet hvar af ledamöterna i pröfningskomitéerna. Men om detta förslag icke har någon utsigt att vinna bifall, skall jag gerna frångå

denna min åsigt och i stället förena mig med dem, som yrka, att Konungens Befallningshafvande endast måtte ega rätt att utse en tredjedel och landstingen de öfriga två tredjedelarne.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Herr Sjö: Då jag i motsats till den näst föregående talaren bestämdt kommer att yrka bifall till Utskottets förslag, vill jag deremot i likhet med honom till Utskottet hembära min tacksamhet för dess åtgöranden i frågan.

Jag medgifver visserligen, att jag helst skulle ingå på reservanternas förslag, men då jag anser, att detta icke har någon utsigt att vinna bifall, sluter jag mig till det nu föreliggande förslaget, hvilket, om det också icke är alldeles öfverensstämmande med min motion, dock går i samma rigtning. Att något bör göras för att inskränka Konungens Befallningshafvandes rätt att utse ledamöter i pröfningskomitéerna, tror jag, att hvarje rättänkande menniska måste inse och medgifva, ty om denna myndighet vill begagna sig af den rättighet, som enligt nu gällande förordning tillkommer densamma, *kan* den verkligen utse sådana personer, som hvarken känna förhållandena inom länet eller intressera sig för hur länets befolkning blir beskattad.

Derför är det enligt min tanke rätt, att Kammaren besluter i enlighet med nu föreliggande förslag. Jag tror icke heller, att det är nyttigt eller klokt för ett land att för högt beskatta sitt folk vare sig för den ena eller andra näringen, utan att, då pröfningskomitén icke är viss om det rätta i en beskattningsfråga, så bör den förfara i analogi med en domareregel, som för det fall, att icke full bevisning är förebragt, bjuder, att domaren skall hellre fria än fälla. Så anser jag för min del, att pröfningskomitéerna hade bort förfara förra hösten, i stället för att, såsom då skedde, höja taxeringsvärdena å jordbruksfastighet med 50 till 70 procent utöfver hvad beredningS- och taxeringskomitéerna desamma åsatt. Sådant kan sannerligen icke vara välsignelsebringande för ett land och allra minst för dess jordbruk, hvaraf vi alla hafva vår näring. Mig synes för den skull, som om man snarare borde förbättra jordbruket och jordbrukarens ställning, och om Regering och Riksdag det gjorde, så skulle helt säkert såväl handel och jordbruk som andra näringar, som nu befinna sig i en tryckt ställning, ännu en gång kunna uppblomstra till hugnad för ett älskadt fosterland. Och de, som nu motsätta sig detta förslag, skulle sannerligen härpå ingenting förlora; ty det är icke fråga om annat än att göra en gärd af rättvisa och derpå kan ingen förlora. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Adlercreutz: För att lugna den näst siste talaren ber jag att få säga, att jag icke med ett enda ord åberopat eller gjort någon hänvisning till Herr Reutersvärds reservation. Med tystnad vill jag i öfrigt förbigå de temligen grofva yttranden och de till sätt och ställe obefogade anmärkningar, som här från ett eller annat håll framburits emot de personer, som inom administrationen

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

deltagit i de här omförmälda taxeringsåtgärderna. Jag skall ock med största nöje förlåta den ärade representanten från Göteborg för det han förvred ett yttrande af mig; det lilla nöje han derigenom förskaffade sig unnar jag honom gerna. Deremot kan jag icke medgifva honom den tillfredsställelsen oblandad, att han af Herr Finansministerns yttrande på förmiddagen skulle finna stöd för Utskottets påstående, att här vore fråga om en berättigad sjelfstyrelse inom beskattningsområdet. Om den ärade representanten med uppmärksamhet åhörde Herr Finansministerns yttrande i den punkten, borde han hafva funnit, att Herr Finansministern på det skarpaste åtskilde beskattning såsom tillhörande Riksdagen och taxering såsom tillhörande de åtgöranden, om hvilka nu är fråga. Då Herr Finansministern sedermera lät undfalla sig några yttranden om sjelfstyrelse i hithörande frågor, så kunde dessa yttranden icke förstås annorlunda än såsom afseende sjelfstyrelse inom *taxationens,* men icke inom beskattningens område. Det är endast om detta senare, som Utskottets betänkande handlar, och denna sjelfstyrelse inom taxationsområdet inskränker sig till, att de skattdragande utse vissa uppskattningsmän. Vill emellertid den ärade ledamoten begagna detta uttryck vid tillfällen, då den oratoriska stilen är behöflig, så gerna för mig. Han tyckes äfven på äldre dagar bibehålla sitt älskliga barnasinne; och vi veta alla, att det är litet nog, som roar sådana sinnen.

Icke heller kan jag vara honom tacksam för det han genom sina skildringar om det sätt, hvarpå landstingen skulle fullgöra sitt uppdrag att utse ledamöter i pröfningskomitéerna, sökt att beröfva mig den tillit jag hade till landstingen, att de skulle efter bästa förstånd och samvete och i enlighet med författningarne fullgöra detta uppdrag. Skulle jag tro på hans uttalande, om hvad som framdeles komme att inträffa, då blefve jag helt annorledes förskräckt för den ifrågasatta förändringen, än jag nu är. Vidare kan jag icke undgå att uttala ett visst bekymmer deröfver, att en ledamot af Bevillnings-Utskottet här i Kammaren förrådt en så pass stor okunnighet, som jag tyckte att denne i öfrigt mångsidigt insigtsfulle representant ådagalade. Han hade t. ex. ett yttrande om, att tjenstemännen taxeras endast för deras bestämda löner. Bland mångfaldiga andra exempel ber jag att till vederläggning häraf få åberopa endast förhållandet med landtmätarne. Vidare yttrade han något, som föreföll mig mycket betänkligt. Han anförde nemligen till förringande af de svårigheter, som med hänsyn till debiteringen skulle uppstå genom antagandet af Utskottets förslag, att, såsom jag fattade hans ord, två månader skulle i alla fall återstå för pröfningskomitén att upprätta sina längder. Dervid får jag dock erinra, att vi, såsom förut nämndt, hafva ett stadgande, som bestämmer, att inom November månads utgång skola de längder, som efter hvarje pröfningskomités sammanträde upprättas, vara tillstälda ordföranden i kommunalstämman, på det kommunen må vara i tillfälle att med

ledning deraf upprätta sina fyrktals- och debiteringslängder. Från slutet af Oktober till slutet af November är endast en månad och således blott hälften af den tid, som bemälda utskottsledamot ansåg för pröfningskomitélängdernas upprättande vara förunnad. Det värsta är dock, att, om för upprättandet och utskrifningen af pröfningskomitéernas längder ansloges två månader eller tiden intill December månads slut, så blefve för det egentliga debiteringsarbetet, som först derefter tager sin början, öfrig kanske blott ungefär en half månad. Huru detta skulle slå ut, behöfver väl knappt sägas. Jag beder få förklara och jag tror att mitt omdöme i detta fall bör tillmätas mera vitsord, än hvad de flere talare, som yttra sig i denna sak, derom mena, att den ifrågasatta förändringen i afseende på tiden för pröfningskomiténs sammanträden, skall medföra sådana svårigheter, att det blir snart sagdt omöjligt inom vissa län att hafva debiteringen verkställd inom laga tid.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Slutligen ber jag få nämna att man efter mitt förmenande saknat anledning till det uttalade klandret mot pröfningskomitéerna och landshöfdingarne. En talare på hallandsbänken sade att en landshöfding tillåtit sig att höja taxeringsvärdena; men, mine Herrar, landshöfdingen har icke rösträtt inom pröfningskomitén, utan endast rätt att i dess öfverläggningar deltaga, och således innebar detta yttrande ett misstag eller förhastande af den värde representanten, som dock naturligtvis nog vet, huru med saken i verkligheten sig förhåller. Om man i öfrigt får antaga, att ordföranden i en pröfningskomité utöfvar så starkt inflytande, som man här velat tillmäta honom, så bör man dock besinna, att, derest något klander skall framställas, detsamma icke bör i främsta rummet drabba landshöfdingen, utan dem, som för honom framlagt förslag å sådana personer, som icke varit för ändamålet behörigen qvalificerade; ty det är just ur de djupa lederna af de skattdragande, som dessa personer föreslås. Det är sedan landshöfdingens åtgärd att tillse det ledamöter från de olika orterna inom hvarje län äfvensom att representanter för de särskilda yrkesgrupperna komma att finnas inom pröfningskomitén.

Om nu icke principiella skäl få gälla, så anhåller jag dock, att åtminstone de skäl, som i afseende på den praktiska utförbarheten af Utskottets förslag blifvit mot detsamma anförda, måtte få inverka på sakens utgång, så att, derest Kammarens majoritet vill gå i den föreslagna rigtningen, det då måtte hos Kongl. Maj:t begäras en utredning om förhållandena, och sålunda en eljest befarad fullkomlig oreda undvikas. Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets hemställan.

Herr L. J. Larsson: Såsom ledamot i pröfningskomitén inom den trakt, för hvilken jag har den äran att vara representant, har jag varit i tillfälle att se huru Bevillningsförordningen der tillämpas. Vi blefvo inom komitén ense om att ordna taxeringsförhållandena

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. Forts.)

för orten utan att höja taxeringsvärdena, enär vi hvarken ansågo oss skyldiga att göra det, likasom vi icke heller ansågo att skäl dertill förefunnes. Kronoombuden voro nöjda med detta beslut och ingen reservation blef detsamma bifogad. Detta oaktadt höjde pröfningskomitén hela församligens fastighetsvärden i klump med tio procent. Jag blef öfverraskad af denna åtgärd; jag tog fram Bevillningsförordningen och läste den, men fann der inga skäl för en förhöjning; jag såg icke heller några sådana skäl förefinnas i brandstodsvärdena och icke i heller sista köpeskillingen. Jag tänkte då: hur i all verlden kan det hänga tillsammans att så utan skäl ändra taxeringskomiténs åtgärd. Då kom jag att tänka på det Kongl. cirkuläret och dess bestämmelser om huru Bevillningsförordningen skulle tillämpas i förevarande fall. Man har velat framhålla, att sista köpeskillingen dervid bör läggas till grund. Jag vill icke förneka detta, men vi böra komma i håg att den köpeskilling, som uppgifves, understundom kan vara större än den för fastigheten verkligen betingade, enär i ganska många köp kunna utom köpeskillingen ingå hvarjehanda särskilda bestämmelser och betingade förmåner. Så till exempel har jag mig bekant, att en skogshandlare från Karlshamn, som inköpt ett hemman för fjortontusen kronor, nu vill återlemna hemmanet åt säljaren för ett tusen femhundra kronor, och då skulle den sistnämda köpeskillingen ligga till grund för taxeringen. Jag vet icke hur man skulle få reda i dessa förhållanden annorledes än på sätt Utskottets förslag innehåller.

Herr J. O. Boström: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid, utan har endast begärt ordet för att meddela några upplysningar, på det att den starka skugga, som fallit på landshöfdingen och pröfningskomitén i Vesternorrlands län för det i somligas ögon mindre lyckade sätt, hvarpå taxeringarne derstädes egt rum, måtte i någon mån skingras.

En ärad ledamot af Bevillnings-Utskottet anförde, hurusom sistlidet år inom Tuna socken värdet å jordbruksfastigheter i allmänhet blifvit höjdt med ända till femtio procent, men deremot taxeringsvärdet å annan fastighet samt inkomstbevillningen blifvit betydligt nedsatta. Såsom bevis på att sådana förändringar verkligen måst vidtagas och varit fullt befogade och välgrundade ber jag få fästa uppmärksamheten på följande förhållande. Inom nyssnämda socken har ett bruk jemte en dertill hörande adertonramig såg blifvit nedlagdt. En gifven följd deraf måste naturligtvis blifva den, att det å nämnda egendom satta taxeringsvärdet måste nedsättas samt inkomstbevillningen i socknen nedgå, då en stor del af den vid detta verk sysselsatta arbetarebefolkningen derifrån afflyttat. Det torde väl också få anses såsom temligen tydligt att då det var samma ledamöter, som sutto i pröfningskomitén och bedömde förhållanden samt pröfvade och åsatte taxeringsvärden icke blott i denna nämnda socken, utan öfver hela Vesternorrlands län, de också hafva under hela den tid,

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

deras verksamhet varat, och å alla de förhållanden och områden deras arbete afsåg låtit samma förnuft, samma samvete och samma kännedom om för handen varande förhållanden göra sig gällande, såväl då de i fyratio af länets sextio taxeringsdistrikt icke förhöjde de af taxeringskomitéerna åsatta värden, som då de i nitton distrikt förhöjde den samma från tio till aderton procent, och då de i ett distrikt nedsatte värdet med tjugufem procent.

Jag har ansett mig böra meddela dessa upplysningar och påpeka dessa omständigheter för att om möjligt förebygga missförstånd och i någon mån skingra den starka och i min tanke oförtjenta skugga som man velat kasta på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och pröfningskomiténs sammansättning i Versternorrlands län.

Herr Carl Anders Larsson: Jag begärde ordet hufvudsakligen för att i någon mån uppträda till försvar för Finansministern, ty här hafva så många tillvitat honom att han vore skulden till allt det onda, som inträffat i följd af lagstiftningens bristfällighet i förevarande ämne, så att jag ansett mig böra i någon mån bidraga till att belysa verkliga anledningarna till det, som händt. Herr Finansministern, har såsom grund för det ofta omtalade cirkulärets utfärdande åberopat den märkvärdiga händelse, att 1859 års komité kom till den erfarenhet, att taxeringsvärdena med 50 ja till och med 100 procent understego köpeskillingarna för de fastigheter, som under närmast föregående tiden blifvit sålda. Man kan ursäkta Herr Finansministern om han vid sina unga år icke eger kännedom om verkliga orsakerna till detta märkvärdiga förhållande; men alla de som varit med på den tid, då Krimkriget pågick och Engelska flottan låg i Östersjön, minnas mycket väl hurusom priserna å fastigheterna då stego till en onaturlig höjd. Ja, mine Herrar, egendomarna stego så i värde att det till exempel funnits en egendom, som såldes för 40,000 kronor, men ett par år derefter, då jag höll arfskifte mellan sterbhusdelegarne efter den aflidne egaren till nämnda fastighet, var det icke möjligt att förmå någon af dem att öfvertaga densamma för högre pris än 18,000 kronor. Således hade fastighetens värde på dessa år fallit till halfva beloppet. Under åren 1855—1856 uppgingo dessa pris åter. När 1859 års komité rättade sig efter senaste fastighetsköpet och fastigheterna, som vi veta voro orimligt lågt taxerade, så må man icke förundra sig öfver det resultat, hvartill komitén kom.

Det skulle verkligen icke förundra mig, om det fans fastigheter, som såldes för ett 200 procent högre belopp än gamla taxeringsvärdet. Men som Herrarne väl också påminna sig, höll icke detta höga pris i sig så många år, utan det inträffade en reaktion i priset på fastigheter, och det gick derhän, att åtskilliga taxeringskomitéer funno sig nödsakade att med $33^1/_3$ procent sänka taxeringsvärdet, emedan det blifvit för högt uppdrifvet. Det är detta, som är orsaken till att skilnaden är så stor mellan 1862 och 1875 års taxeringsvärden. Nu är förhållandet, att på senare tider och särskildt under

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

den tid då ofvannämnda cirkulär kom till allmänhetens kännedom, vi hafva haft så svaga skördar att det var högst få fastigheter, som lemnat någon nettobehållning. Åtminstone har jag gjort den erfarenheten, att de icke lemna två styfver i nettobehållning, ty den räckte knappt till bevillningen, enär nästan hela behållningen åtgick till arbetslönerna, som då voro så stora, under det att afkastningen var högst ringa. Då tyckte man allt att det var känbart, när Kongl. Maj:t utfärdade ett så strängt påbud. Landshöfdingarne voro nitiska att fullgöra Kongl. Maj:ts påbud och tillsatte ordförande i taxeringskomitéerna, som gjorde allt för att drifva upp fastighetsvärdena. Men det var verkligen så förhållandet, som Herr Liss Olof Larsson sade, att folket var så konungskt sinnadt, att, när Kongl. Maj:t påbudit något sådant, hade de icke emot tio procents förhöjning i egendomsvärdena. Men så kommo pröfningskomitéerna och höjde värdet ytterligare med 25 procent på åtskilliga ställen, på grund af tillstyrkan utaf ordförandena i bevillningsberedningarna, af hvilka flere hvarken förr eller senare varit med sin fot inom socknen, der han skulle bestämma taxeringsvärdet. Det är en verklig sanning, att till ordförande sattes unga löjtnanter, som icke hade annat begrepp om hushållning än det de fått på Karlberg och Malmen, och de hade icke så mycket förstånd som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bort inse att en ordförande bör hafva. I Östergötland hade vi på ett ställe en ordförande, som var så nitisk, att han under den period, som föregick den nyssnämnda, höjde fastighetsvärdet på eget bevåg med femton procent, och strax derefter höjde pröfningskomitéerna det som sagdt med tjugufem procent. Skälet, hvarför detta skedde, åberopas i protokollen, och det var derför, att i grannsocknen till den, der den nämnde ordföranden bodde, hade fastigheterna blifvit uppskattade efter hypoteksvärdet, hvilket hade blifvit satt ovanligt högt, emedan den person, som rådde om hela socknen med undantag af ett par hemman, ville hafva ett stort hypotekslån. Han hade derjemte för högt pris utarrenderat flere hemman till farmers från Skåne, hvilka kommo upp till Östergötland och trodde att de der skulle skära guld med täljknif. Bland dem var det en som snart slog vantarne i bordet, och jag fruktar, att det icke dröjer länge, innan det går så äfven för de andre. De hade gifvit för mycket i arrende och hade tänkt kunna draga mera inkomst af jorden, men resultatet blef ett helt annat, när de fingo se, hvad jorden i Östergötland afkastar mot den i Skåne. De blefvo således lurade på affären och fastighetsvärdena komma snart att gå ned.

Jag tror icke, att det skulle vara någon risk, om landstingen finge tillsätta pröfningskomitéerna på samma sätt som de nu göra med markegångsdeputerade, och jag kan icke förstå, att Landshöfdingarne kunna hafva något annat intresse af att inkalla dem, än att de få göra bekantskap med åtskilliga inbyggare i länet, om de icke förut varit på den orten; annars kan jag icke förstå, att det kan vara af något intresse för dem. De slippa då dessutom att

hålla en fin middag, som de annars bruka göra. Jag tycker det är bättre att taga steget fullt ut, så att landstingen sjelfve kunna skilja mellan de olika kategorierna, och jag håller med Herr Hedlund om, att det är för mycket, att inom dessa pröfningskomitéer utväljas tvåhundratvå tjenstemän, och att man der icke får rum för flere än etthundrasextiofyra hemmansegare. Dessa missförhållanden kunde utjemnas, om landstingen finge tillsätta ledamöterna, och jag tror icke, att de skulle missbruka denna rättighet här mera än de gjort vid tillsättandet af markegångsdeputerade. Jag yrkar derför bifall till Herr Boströms motion.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Herr Widmark: Jag skall icke mycket förlänga diskussionen i denna fråga; men det är tvenne synpunkter, ur hvilka jag anser att frågan äfven bör betraktas och hvilka jag här icke hört förut framläggas.

Den ena är den, att, då, såsom Kammaren har sig väl bekant, Riksdagen hos Kongl. Maj:t begärt, att Kongl. Maj:t ville tillse, det riksbokslutet må kunna tidigare verkställas än hvad för närvarande är fallet, så är det ett vilkor för att så må kunna ske, att pröfningskomitéerna icke må sammanträda senare än hvad nu sker, utan hellre något tidigare. Ty det är nödvändigt att uppbördsboken varder upprättad innan årets slut, på det att landsboken, som skall ligga till grund för riksbokslutet, skall kunna börja upprättas redan i Januari månad. Jag vet icke, om Riksdagen fäster något vidare afseende vid den begäran, den i nämnda afseende framstält, men säkert är, att genom det nu förevarande förslagets antagande det blir omöjligt att uppnå det af Riksdagen uppstälda målet: riksbokslutets tidigare verkställande.

Den andra ej förut anförda synpunkten är den, att för de större kommunerna å landet och för de flesta kommuner i det nordligare Sverige förslagets antagande skulle medföra stora svårigheter eller rent af omöjligheter, med afseende å uppbörds- och debiteringslängders samt fyrktalslängders upprättande inom den i kommunalförfattningarne föreskrifna tid. Pröfningskomitéerna hafva i de nordligaste länen hittills alltid hållits i slutet af September; men varder nu förslaget antaget, kunna de icke hållas förr än i slutet af Oktober. Med de dåliga kommunikationer och den sena postgång, Norrland har, är det nemligen alldeles omöjligt, att personer, boende på aflägsna orter, som blifvit utsedda till ledamöter i en pröfningskomité, skola hinna inkallas och resa ner till den ort, der komitén sammanträder, på kortare tid än en månad. Kommunernas uppbörds- och debiteringslängder samt fyrktalslängder skola emellertid, enligt kommunalförfattningen, vara upprättade och till justering framlagda å ordinarie kommunalstämman i December månad. Ehuru nu jag är säker på, att Herrarne skola gifva mig rätt deri, att alla vederbörande hittills aflemnat taxeringslängderna så fort de kunnat, så är det ju dock ett faktum, att redan under nuvarande förhållanden

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

man i de större kommunerna får arbeta natt och dag för att kunna få debiterings- och fyrktalslängderna färdiga och framlagda till justering för decemberstämman. Jag frågar då, huru skulle det blifva, om man uppsköte pröfningskomitéernas sammanträden en hel månad. Det vore då absolut omöjligt att hinna få dessa längder framlagda för decemberstämman; en möjlighet häraf är icke ens tänkbar.

För öfrigt instämmer jag i det, som redan här från flera håll framhållits, eller att landstingen icke kunna anses vara lämpliga valkorporationer för utseende af ledamöter i pröfningskomitéerna, enär det då komme att mången gång bero på slumpen, hvilken sammanmansättning pröfningskomitéerna skulle få, då nemligen, som vi veta, röstsplittringen inom landstingen kan vara ganska stor. Vi kunna se bevis härpå redan i de val till markegångsdeputerade, som af landstingen förrättats. Jag vet för min del, hurusom det i ett län under två år inträffat, att af 8 utsedda markegångsdeputerade 7 blifvit utsedde från länets vestligaste fögderi, medan den åttonde ledamoten tillhörde en stad. Sådant kan genom röstsplittring hända, och jag tror derför icke, att pröfningskomitéerna skulle blifva lämpligen sammansatta, om de af landstingen utvaldes.

Af dessa skäl och många andra, som redan blifvit här anförda, instämmer jag med dem, som yrkat afslag å Utskottets betänkande.

Herr O. B. Olsson: Då diskussionen redan så länge varat, tror jag mig göra Kammaren den bästa tjensten med att nu afstå från ordet.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall icke länge upptaga tiden. Jag har endast begärt ordet i anledning af Herr Tolls uppträdande i frågan. Antingen missuppfattade jag hans yttrande eller har jag blifvit missförstådd af honom. Han sade nemligen, såvidt jag kunde höra, att jag skulle tillvitat domarena i Dalarne att hafva lemnat felaktiga uppgifter till taxeringskomitéerna. Det var emellertid ingalunda min mening att uttala något klander mot domarena, utan mot bruket af de utaf dem meddelade uppgifterna om lagfarna fastigheter. Det var detta jag ville nämna, men som blifvit uppfattadt såsom ett klander mot domhafvandena.

Medan jag har ordet, ber jag att få tillägga ett par ord, som jag anser lämpliga att här uttala, men icke i mitt förra anförande nämnde. Det är nemligen ett uttalande af den mening, som jag tror vara i länet allmän, att, om vår aktade för kort tid sedan aflidne landshöfding varit frisk vid tiden för den sista pröfningskomiténs tillsättande, skulle denna komité icke hafva fått det utseende som den fick.

Det var endast detta jag ville tillägga.

Herr Danielsson: Jag har begärt ordet endast för att fästa Kammarens uppmärksamhet på ett förhållande i Utskottets förslag,

som förefaller mig litet oegentligt. Som Herrarne se, fattas den omständigheten i förslaget, att landstinget icke skulle få rätt utse suppleanter, om någon eller några af ledamöterne få förfall. Som vi af bevillningsstadgan veta, har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande rätt, att om någon ledamot i pröfningskomitén anmäler sig vara förhindrad, utse en annan, men när landstinget är afslutadt, återstår icke samma möjlighet för landstinget.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Som Herrarne veta, har landstinget t. ex. rätt att utse suppleanter i markegångsnämden, och jag tror derför det vore skäl att här intoges en mening, som kunde fylla denna lucka, ty då Utskottet säger att pröfningskomitén skall bestå af 24, 26, 28 eller 30 ledamöter, kan det ganska lätt inträffa, att pröfningskomitén icke blir fulltalig.

Jag tager mig derför friheten föreslå, att efter orden: »*återstående hälft*» måtte insättas: »*jemte ett lika antal suppleanter*» samt att å följande sida i fjerde afdelningen af mom. A efter orden: »*blifvit utsedd*» borttages: »men» och i stället insättas orden: »*eller af ledamot tillkallad suppleant, som*» etc. och anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition på bifall till detta mitt yrkande.

Herr Sven Andersson: Utan att vilja vid denna sena timme förlänga diskussionen skall jag endast bedja att på de grunder, jag i min motion anfört, få yrka bifall till Utskottets förslag.

Då jag redan före riksdagens början var betänkt på att väcka motion i denna högst vigtiga fråga, hade jag i likhet med min medmotionär Herr Boström för afsigt att begära, det landstinget ensamt skulle hafva rätt att tillsätta ledamöter i pröfningskomitén. Men efter närmare erinring om det öde, som vid föregående riksdagar drabbat de framställningar som gjorts i enahanda syfte, afstod jag härifrån och fattade mitt beslut i enlighet med hvad som af betänkandet framgår och som af Lag-Utskottet blifvit nästan oförändradt bifallet. Ingen hellre än jag skall biträda reservanternas mening om de två tredjedelarne, såframt någon framgång för deras önskan kan påräknas, men anser jag för närvarande klokast vidblifva mitt förra yrkande om bifall till min motion som är Utskottets förslag. Och anhåller jag det Kammarens ledamöter måtte noga besinna frågans stora vigt och bifalla förslaget.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag å samma hemställan, dels antagande af det förslag, Herr N. J. Boström uti sin i ämnet afgifna motion framstält, dels bifall till hvad Herrar C. A. Jönsson och S. A. Hedlund i sin hithörande reservation föreslagit, dels ock slutligen att Utskottets hemställan måtte bifallas med den af Herr Danielson föreslagna förändring. I enlighet med dessa yrkanden gaf Herr Talmannen propositioner samt fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till Herrar Jönssons och Hedlunds reservation.

Om ändring af bevillningsstadgans 61 §. (Forts.)

Votering blef begärd och företogs — sedan till kontraproposition antagits yrkandet på afslag å Utskottets förslag — enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande omröstningsproposition:

Den, som i fråga om Bevillnings-Utskottets i 13 punkten mom. a) af dess Betänkande N:o 12 gjorda hemställan bifaller det förslag, som innefattas uti Herrar C. A. Jönssons och Hedlunds vid betänkandet fogade reservation,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets förevarande hemställan.

Omröstningen utföll med 80 Ja mot 97 Nej, varande alltså Utskottets hemställan afslagen.

Om ändring af bevillningsstadgans 60 §.

Efter föredragning dernäst af *mom. b)*, deruti Utskottet, under förutsättning af bifall till hvad Utskottet hemstält i mom. a), föreslagit en deraf föranledd ändring uti bevillningsstadgans 60 §, anförde

Friherre Fock: Med anledning af Kammarens nyss fattade beslut angående momentet a) i den föreliggande punkten får jag hemställa, att jemväl det nu föredragna momentet b) i samma punkt måtte varda afslaget.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, afslog Kammaren jemväl nu förevarande moment.

Punkten 14:

Om ändring af bevillningsstadgans 70 §.

70 § 1 mom. af gällande Bevillningsstadga har följande lydelse:

»Öfver pröfningskomiténs beslut må så väl af kronans ombud som af den skattskyldige anföras besvär, hvilka, stälda till Kongl. Kammarrätten, böra, för att varda till pröfning upptagna, inom utgången af Mars månad påföljande året, till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifvas. Sedan öfver de anförda besvären utlåtande blifvit från vederbörande infordradt, afsänder Kongl. Maj:ts Befallningshafvande handlingarne i målet till Kongl. Kammarrätten med tillägg af de upplysningar och erinringar, som besvären anses påkalla, hvarefter samma mål kommer att i laga ordning af Kongl. Kammarrätten handläggas och afgöras.»

Om ändring af bevillningsstadgans 70 §. (Forts.)

Med anledning af en inom Första Kammaren af Herr *C. Ekström* väckt motion (N:o 28) hade Utskottet tillstyrkt Riksdagen besluta, att berörda moment skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»Öfver Pröfningskomiténs beslut må så väl af Kronans ombud som af den skattskyldige anföras besvär, hvilka, stälda till Kongl. Kammarrätten, böra, för att varda till pröfning upptagna, *ingifvas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen inom utgången af Februari månad, och för Stockholms stad till Öfverståthållareembetet inom utgången af Mars månad det påföljande året. Öfver de anförda besvären skola utlåtanden från vederbörande infordras så skyndsamt, att besvären, jemte vederbörandes utlåtanden samt de upplysningar och erinringar, som besvären anses påkalla, må kunna till Kongl. Kammarrätten insändas från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen inom utgången af Mars månad och från Öfverståthållareembetet inom utgången af April månad samma år; kommande derefter målen* att i laga ordning af Kongl. Kammarrätten handläggas och afgöras».

Rörande detta förslag yttrade

Herr Rubenson: Det missnöje öfver långsamheten i behandlingen af besvärsmål i bevillningsfrågor, hvarför motionären har gjort sig till en tolk, förefinnes utan tvifvel i Stockholm lika väl som i öfriga delar af riket; och man måste derför vara honom tacksam för att han sökt att få besvärstiden förkortad och att Utskottet deruti bisprungit honom. Nu hafva emellertid de stadganden, som af Utskottet härvidlag blifvit föreslagna, fått den lydelse, hvad Stockholms stad beträffar, att jag för min del icke kan godkänna desamma. Förhållandet är nu, såväl med afseende å Stockholms stad som öfriga delar af riket, att ingen tid är vederbörande myndigheter förelagd, inom hvilken de skola till Kammarrätten insända besvärshandlingarna, utan detta har hittills fått bero af målens antal och beskaffenhet samt af den tid, som erfordras till målens utredande. Nu har emellertid Utskottet, i sammanhang dermed att besvärstiden för länen blifvit tillbakaflyttad, jemväl, på sätt motionären föreslagit, hemstält, att en tid borde bestämmas, inom hvilken handlingarna böra till Kammarrätten öfversändas. Utskottet har deremot, hvad Stockholms stad beträffar, icke föreslagit någon ändring i afseende å besvärstiden, utan låtit denna utgå med sista dagen af Mars månad, på sätt förut varit stadgadt; men har tiden för handlingarnas insändande till Kammarrätten åter föreslagits till senast före utgången af April månad. Hvad då först angår besvärstiden för Stockholms stad, så är det efter mitt förmenande alldeles onödigt, att denna är utsträckt så långt som till Mars månads utgång. I Stockholm skola, enligt regeln, alla besvärsmål vara inom pröfningskomitén afgjorda med årets utgång, och det torde vara alldeles klart, att de skattskyldige icke kunna behöfva tre månader för att bestämma sig, om de ämna besvära sig eller icke, eller till att samla

Om ändring af bevillningsstadgans 70 §. (Forts.)

material för besvären. Jag skulle derför och för att tillmötesgå önskningarna om en större raskhet vid ifrågavarande måls behandling vilja yrka, att besvärstiden sattes lika för Stockholm som för öfriga delar af riket, hvilket också blifvit af Första Kammaren beslutadt. Af ett sådant beslut skulle då följa, att — om man i öfrigt antoge Utskottets förslag, på sätt redan skett i Första Kammaren — den tid, som myndigheterna skulle hafva på sig för afgifvande af utlåtanden öfver besvären, komme att blifva *två* månader i stället för den af Utskottet tillmätta *ena* månaden. Naturligtvis vore ju rätt mycket vunnet dermed, men också de två månaderna synas mig nog knappt tilltagna. Detta inses ganska lätt, om man tager reda på, huru många besvärmål som i allmänhet inkomma till Kammarrätten från Stockholm och från länen. Det befinnes sålunda, att för år 1876 målens antal utgjorde i medeltal från hela riket, med undantag af Stockholms stad, 16 till 17; i fyra län uppgick antalet till mindre än 10, i fjorton län till emellan 10 och 19, i fyra till 20 à 29, i ett till 30 och i ett län till 50 mål. Denna sistnämnda siffra var maximum för målens antal i något län, under det att de i Stockholm uppgingo till 133. Att denna siffra af 133 icke är någon undantagsvis stor, utan snarare en liten siffra i jemförelse med hvad som under öfriga år egt rum, bevisas deraf, att under hvarje af de senaste femton åren de ifrån Sockholms stad till Kammarrätten inkomna målens antal icke under något år understigit 100, men två år öfversteg 200. Under sådana förhållanden är det fara värdt, att äfven den tid af *två* månader, som Första Kammaren tillmätt åt vederbörande för förklaringars och utlåtandens afgifvande, är synnerligen knapp, hvilken omständighet synes mig ganska beaktansvärd, enär, ju kortare och mera knapp tiden är i detta afseende tillmätt, desto knapphändigare och mindre tillfredsställande måste också utlåtandena blifva till skada för det allmänna. För min del skulle jag således helst se, att ytterligare *en* månad lades till den af Första Kammaren nu beslutade tiden eller också att all tid för förklaringars afgifvande till Kammarrätten borttoges. Men då jag för närvarande, och så vidt jag ej får understöd häri inom Kammaren, ej kan hafva någon utsigt att få en sådan ändring att gå igenom, skall jag nu inskränka mig till att yrka att det beslut, som af Första Kammaren blifvit i denna del fattadt, måtte äfven af denna Kammare bifallas. Enligt ett protokollsutdrag från Medkammaren, hvilket jag har här, har Utskottets förslag derstädes bifallits med den förändring, att orden: »*ingifvas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen inom utgången af Februari månad och för Stockholms stad till Öfverståthållareembetet inom utgången af Mars månad det påföljande året*» utbyttes emot orden: »*ingifvas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen och för Stockholms stad till Öfverståthållareembetet inom utgången af Februari månad det påföljande året*».

Jag yrkar, som sagdt, för närvarande bifall till detta förslag.

Om ändring af bevillningsstadgans 70 §. (Forts.)

Friherre Fock: För min del ber jag att helt och hållet få förena mig med den förre talaren i hans ändringsförslag, genom hvars godkännande Andra Kammaren skulle komma att fatta samma beslut som Medkammaren redan gjort. I Första Kammaren framställdes förslaget om ändring af Öfverståthållaren i Stockholm, som i denna fråga bör anses ega full sakkunskap, och för min del tillstyrker jag denna Kammare att vidtaga samma ändring.

Häruti förenade sig Herr *Gustaf Ericsson.*

Herr Sjöberg: Jemte det jag instämmer med den näst föregående talaren i fråga derom, att denna Kammare måtte fatta samma beslut, som Medkammaren, vågar jag göra den utsträckning af hvad Herr Rubenson nyss antydde, att jag anser alldeles nödvändigt, att förklaringstiden, hvad Stockholms stad beträffar, bestämmes till Maj månads utgång. Det är ej af beqvämlighetsskäl för den eller den tjenstemannen, utan i det allmännas intresse, jag vågar göra denna framställning. Jag har nu i dagarne sökt att skaffa mig fullständig kännedom om de förhållanden, som i denna fråga böra tagas i betraktande, och funnit det vara omöjligt för Kamreraren vid Kronouppbördsverket här i staden att uti de ifrågavarande målen fullgöra den förklaringsskyldighet, hvilken honom, såsom Kronans ombud, åligger, på ett för det allmänna tillfredsställande sätt, såvida tiden för afgifvande af utlåtande öfver anförda besvär skall inskränkas till två månader. Herrarne behagade betänka, att någon bestämd tid, inom hvilken slika utlåtanden skola vara till Kammarrätten inlemnade, för närvarande ej är stadgad, och att det således torde vara skäl att något närmare begrunda hit hörande omständigheter, innan ändring vidtages. Såsom Herr Rubenson upplyste, uppgå de omnämda besvärsmålen i Stockholm till ett ojemförligt större antal än i något af länen.

Den särskilda kontroll öfver kronouppbörden i hufvudstaden, bemälde tjensteman har att utöfva, gör det också till en nödvändighet att förunna honom en mera utsträckt tid i det afseende, hvarom nu är fråga. Jag anser mig sålunda befogad att, utan afseende på frågans utgång i öfrigt, framställa det yrkande, att Utskottets hemställan angående förevarande § 70 mom. 1 i Bevillningsstadgan måtte bifallas med den ändring, att de i samma moment omförmälda besvär och deröfver från vederbörande infordrade utlåtanden samt de upplysningar och erinringar, sådana besvär anses påkalla, skola till Kongl. Kammarrätten insändas från Öfverståthållareembetet inom utgången af Maj månad.

Herr Sven Nilssson: För min del är jag ej tillfreds med det slut, hvartill Bevillnings-Utskottet kommit. Jag tror man bör se litet äfven på de skattskyldiges bästa. Den tid för besvärs afgifvande, som för närvarande är bestämd, anser jag ingalunda för lång.

Om ändring af bevillningsstadgans 70 §. (Forts.)

Det tillgår på landet sålunda, att kommunalstyrelsens ordförande låter tillkännagifva i kyrkan, att pröfningskomiténs beslut ankommit och att den skattskyldige deraf bör taga del på uppgifvet ställe inom kommunen. Den, som ej är tillstädes i kyrkan, när tillkännagifvandet härom uppläses, får först efter någon tid reda på saken och det kan sålunda dröja länge nog, innan en person på landet får läsa pröfningskomiténs resolution. Allra helst om en person, som tillhör den arbetande klassen, blifvit påförd bevillning för inkomst, som han icke har, och således icke kan föreställa sig att han derför blifvit beskattad. Vid sådant förhållande behöfs mycket väl den tid för besvärs afgifvande, som för närvarande är stadgad.

För min del anser jag således högst nödvändigt att, innan klagotiden förkortas, den förändringen med afseende å delgifvandet af pröfningskomiténs beslut vidtoges — åtminstone på landet — att kronobetjeningen ålades besväret att genom fjerdingsmännen direkte underrätta de skattskyldige, som den beslutade förändringen gäller, om de förändringar i den gamla taxeringslängden, som pröfningskomitén beslutat. Intilldess denna reform kommer till stånd, anser jag mig böra yrka afslag å den föredragna punkten af Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Jag är af samma mening som den siste talaren. Jag tillhör ett län med stor utsträckning. På somliga ställen når det ända bort till norska gränsen och det är derför klart, att, såsom den siste talaren anmärkte, allmogen på sina ställen temligen sent får kännedom om den Söndag, då pröfningskomiténs ändringar blifva kungjorda. Vidare vet man, att allmogen i allmänhet behöfver tid att fundera och rådslå, innan den beslutar att besvära sig. I sjelfva verket gör det också så litet till saken, om dessa besvär inkomma en månad förr eller senare till Kammarrätten, att jag tycker det icke är skäl att vidare orda om saken, allra helst som i synnerhet i landsorten, der besvär förekomma i riklig mängd, missnöje icke sällan råder öfver att besvärstiden är så kort.

Jag yrkar afslag å punkten.

Herr Sjöberg: Med anledning af de två näst föregående talarnes yrkanden, vill det synas mig, som om den föreslagna förändringen äfven i annat afseende, än det af mig nyss anmärkta, skulle vara mindre välgrundad. Som jag ej så noga känner till förhållandena i landsorten, antog jag, att Bevillnings-Utskottets förslag härutinnan vore det bästa. Men enär, å den ena sidan, så icke tyckes vara förhållandet, och då, å den andra, jag icke vill frångå mitt yrkande, hvad särskildt beträffar Stockholm, i fråga om förlängning af tiden för afgifvande af utlåtanden öfver anförda besvär med hvad dertill hörer, anser jag det vara lämpligast, att Utskottets förevarande förslag i dess helhet varder af Kammaren afslaget.

Öfverläggningen var slutad. Efter det Herr Talmannen framstält propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan oförändrad som ock å de under öfverläggningen gjorda yrkandena, afslog Kammaren Utskottets hemställan.

Om ändring af bevillningsstadgans 70 §. (Forts.)

Punkten 15.

Bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

§ 2.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets utlåtande N:o 20, i anledning af väckt motion om stadgande rörande sättet för indrifvande af brandstodsbidrag från delegare i brandstodsbolag å landet.

§ 3.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 21, i anledning af väckt motion om ändring i 41 § Konkurslagen.

Om ändring af konkurslagens 41 §.

Uti berörda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr *A. W. Westerdal* (motionen N:o 51), var föreslaget: »att Riksdagen för sin del ville besluta följande tillägg i Konkurslagens 41 § 1 mom., som sålunda i sin helhet skulle erhålla denna lydelse;

Då gode män utses, förordne ock Rätten eller Domaren en ärlig och förståndig man, inom eller utom Rätten, att i konkurssaken vara Rättens ombudsman, dertill dock ej får utses Rättens ordförande eller valet i öfrigt inverka på Rättens domförhet;» förmälande sig motionären intet hafva att anmärka, derest Utskottet skulle finna skäl att i det syfte, han afsåge, gifva tillägget en lämpligare redaktion.

Utskottet hade, på anförda skäl, gjort en så lydande hemställan:

att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af 41 § i Konkurslagen den 18 September 1862:

»Då gode män utses, förordne ock Rätten eller domaren en ärlig och förståndig man *utom Rätten*, att i konkurssaken vara Rättens ombudsman. Honom åligge att öfver gode männens och sysslomännens förvaltning hafva tillsyn: att vid de borgenärernas sammanträden utom Rätten, der han är tillstädes, föra ordet: att hos Rätten eller domaren anmäla de frågor, hvilka af konkurssaken uppstå och Rättens pröfning påkalla: och att i öfrigt vidtaga de åtgärder och beslut, hvilka enligt denna lag på Rättens ombudsman ankomma.

Om ändring af konkurslagens 41 §. (Forts.)

Har den, som till ombudsman förordnas, ej förut aflagt domareed; gånge sådan ed inför Rätten eller domaren, innan han nämnda befattning tillträder.»

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken reservationer inom Utskottet anmälts dels af Herrar *Lagerstråle* och *Thomasson*, dels af Herrar Grefve *Mörner* och *Hammarskjöld*, dels af Herrar *Sundell* och *Magnus Jonsson*, dels ock af Herr *Torpadie*, anförde

Herr Hammarskjöld: Såsom en anteckning vid betänkandet utvisar, har jag reserverat mig emot Utskottets förslag. Jag har gjort detta särskildt på den grund, att efter mitt omdöme Lag-Utskottet genom sitt förslag öfverskridit sin befogenhet. Hvad motionären begärt eller föreslagit är endast det, att till Rättens ombudsman i konkurs icke får utses Rättens ordförande eller valet i öfrigt inverka på Rättens domförhet. Med anledning af denna motion har Lag-Utskottet föreslagit en förändring i lagen, i syfte att till Rättens ombudsman skall tagas en ärlig och förståndig man *utom Rätten*, således mer än hvad motionären begärt. Lag-Utskottet, som icke har rätt till initiativ, har sålunda framkommit med ett förslag, hvartill motionen icke gifvit anledning. Detta förfaringssätt är stridande mot grundlagen, och som jag icke vill vara med om ett beslut, hvarigenom grundlagen kränkes, yrkar jag afslag å Utlåtandet.

Grefve Sparre: Jag instämmer med den siste talaren äfven af det skäl, att det i vissa smärre städer, der magistrat och rådhusrätt i alla fall bestå af flera ledamöter, kan vara nyttigt att, vid utseende af rättens ombudsman, hafva tillfälle att dertill välja någon af dessa ledamöter. Då jag sålunda icke blott anser Utskottet hafva öfverträdt sin befogenhet, utan af nu anfördt skäl ej kan gilla den föreslagna lagförändringen, så instämmer jag i det yrkande om afslag derå, som representanten från Upsala framstält.

Herr Wieselgren: Äfven jag anser den förste talarens yrkande vara fullt befogadt. Ty det kan väl icke gerna vara rätt, att ett Utskott gör en framställning i nära nog motsatt syfte mot vederbörande motionärs förslag, derest man icke alldeles lemnar ur sigte Riksdagsordningens stadgande i detta afseende. Åtminstone bör väl Utskottet något så när hålla sig till motionärens mening.

Hvad sjelfva motionen beträffar ansluter jag mig till den åsigt, som finnes uttryckt i Herrar Lagerstråles och Thomassons mot betänkandet afgifna reservation, för så vidt deri anmärkes, att det icke är lämpligt att, vid konkurs, till Rättens ombudsman utse Rättens ordförande, men deremot vidhålles rättigheten för domstolen att till ombudsman utse en Rättens ledamot. Jag skulle derföre vilja föreslå att Kammaren för sin del beslutade, att 41 § i Konkurslagen finge följande lydelse: »Då gode män utses, förordnar ock Rätten

eller domaren en ärlig och förståndig man utom eller, der så anses nödigt, inom Rätten att i konkurssaken vara Rättens ombudsman» etc.

Om ändring af konkurslagens 41 §. (Forts.)

Jag tror för min del, att vid åtskilliga tillfällen uppstått icke så litet missnöje öfver det sätt, hvarpå man inom en eller annan domstol gått till väga vid val af rättens ombudsman. Men jag tror å andra sidan äfven, att man icke bör gå så långt, att man betager domstolen all möjlighet att, der så ske kan och det till ock med kan vara för båda parterna önskligt, till Rättens ombudsman utse en person inom Rätten. På samma gång jag således medgifver, att man bör starkare än hittills betona, att till rättens ombudsman för företrädesvis utses en person utom rätten, vill jag dock icke göra det omöjligt för domstolen att dertill välja en dess ledamot. Jag anser, att detta syftemål vinnes genom en sådan formulering af förslaget, som jag framstält.

Då emellertid Utskottets hemställan blifvit i Första Kammaren afslagen, vill jag icke göra något yrkande om bifall till mitt förslag, såvida icke detsamma röner understöd från andra håll.

Herr Westerdal: Om det påståendet skulle vara rigtigt att Lag-Utskottet öfverskridit sin befogenhet, då Utskottet gått något utöfver min motion, så bör detta dock icke kunna hindra Kammaren att bifalla vare sig mitt förslag eller det af Herr Wieselgren framstälda, hvilket går i samma rigtning som mitt.

För min del vill jag således icke hålla på motionen, derest det af Herr Wieselgren framstälda förslaget har mera utsigt att vinna framgång, utan får jag i sådan händelse jag förena mig med honom.

Herr Torpadie: Då Första Kammaren redan afslagit Utskottets förevarande hemställan, hade jag måhända icke haft anledning att hos Herr Talmannen begära ordet. Men då jag gjort det, må det ländа till ursäkt att jag vill fästa uppmärksamheten på att jag låtit anteckna mig såsom reservant mot Utskottets förslag, som jag icke anser vara rigtigt derutinnan att Utskottet gått längre än motionären sjelf föreslagit.

Hvad Herr Wieselgrens förslag beträffar, så tror jag, att jag möjligen skulle kunnat biträda det, om icke det hinder derför funnes, att, enligt samma förslag, det skulle vara tillåtet att till Rättens ombudsman utse en person inom rätten äfven i det fall att rätten derigenom icke skulle blifva domför, hvilket jag icke anser rigtigt. Efter min uppfattning bör aldrig någon domstol förordna till Rättens ombudsman domstolens ordförande eller ens någon dess ledamot, då genom valet Rätten ej skulle blifva domför; och jäf måste ju alltid inträffa, då någon ombudsmannens åtgärd kan komma att underställas Rättens pröfning.

Jag skall för öfrigt inskränka mig till hvad jag nu yttrat. Jag skulle vilja bifalla motionärens förslag med någon förändring i or-

Om ändring af konkurslagens 41 §. (Forts.)

dalagen, ty dessa ordalag passa icke i stycke med det öfriga. Men jag skall emellertid icke göra något yrkande.

Herr Smedberg: Den förste talaren och äfven den andre i ordningen framstälde den anmärkningen, att Lag-Utskottet skulle hafva öfverskridit sin befogenhet, då Utskottet gått längre än motionären föreslagit. Det föreföll mig ganska öfverraskande att höra isynnerhet den ärade ledamoten af Lag-Utskottet förfäkta en sådan sats, då han vid behandlingen inom Lag-Utskottet af Utskottets betänkande N:o 23 med förslag till lag angående den allmänna värnpligten tillhörde utskottsmajoriteten, som tillstyrkt upphäfvande af en författning och aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t, utan att härom förelåg någon Kongl. Maj:ts proposition eller inom Riksdagen väckt motion. För min del kan jag icke förena de olika åsigter, som i dessa fall hos denne Utskottsledamot gjort sig gällande.

Hvad nu den föreliggande frågan beträffar, så kan jag icke annat än ogilla det sätt, hvarpå ordförandena i domstolarne åtminstone uti de smärre städerna i landsorten gå till väga vid val af Rättens ombudsman, då de utse sig sjelfva dertill, hvarigenom domstolen sålunda icke blir domför.

Inom Utskottet uttalades också ett skarpt klander öfver detta förfarande. Utskottet ville derför också tillstyrka en lagförändring i motionens syfte; men man kunde icke komma öfverens om den redaktion lagstadgandet borde få. Man var icke heller ense om bifall till motionärens förslag oförändradt. Flera ledamöter voro till och med böjde för att yrka afslag å motionen. Men då framkom en jurist med det förslag, som Utskottet sedermera biföll, nemligen att Rättens ombudsman skulle utses utom Rätten. Jag för min del biträdde den meningen, för att få åtminstone någon lagförbättring i denna fråga, och detta förslag blef sedan Utskottets beslut.

Nu har en talare på göteborgsbänken framkommit med ett annat förslag, än de af motionären och Utskottet framstälda. Jag skall för min del icke hafva något emot om Kammaren fattar sitt beslut i enlighet med nämnde ledamots yrkande och således, med ändring af Utskottets hemställan, bifaller Herr Wieselgrens förslag.

Herr Thomasson: Äfven jag har, såsom af betänkandet synes, reserverat mig mot det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag skulle emellertid icke hafva begärt ordet för att säga detta, helst frågan redan förfallit derigenom att Första Kammaren afslagit Utskottets hemställan. Det var ett yttrande af den näst föregående talaren, som uppkallade mig. Denne talare påstod nemligen att i de mindre städerna Rättens ordförande *brukade* utses till Rättens ombudsman i konkurser. Jag protesterar mot detta yttrande. Jag vet visserligen att detta har händt, men blott en eller två gånger. För min del anser jag ett slikt förfarande olämpligt för att icke säga oskick-

Om ändring af konkurslagens 41 §. (Forts.)

ligt. Och om det än icke står i strid med konkurslagens lydelse, så strider det dock fullkomligt emot andan i samma lag, såsom synes bland annat af sextionionde paragrafen som talar om Rättens ordförande och ombudsmannen såsom vid sammanträde närvarande i olika egenskap. Jag tror också att om det skulle hädanefter inträffa att en Rättens ordförande gjorde sig skyldig till att låta utse sig till ombudsman i en konkurs, så kan rättelse deri, såvida nemligen kostnader och besvär ådragas konkursförvaltningen, sökas genom att anföra klagomål öfver detta förfarande. Men någon lagförändring af sådan anledning bör efter min tanke icke komma i fråga, allraminst i sådan utsträckning Utskottet gifvit åt sitt förslag.

Enligt detta skulle man i många fall icke kunna få till Rättens ombudsmän i konkurser just de personer, som dertill vore de lämpligaste. Det skulle till exempel vara förbjudet att till ombudsman i konkurs utse en nämdeman i en häradsrätt; och dock hemställer jag om icke det är just desse, som nu företrädesvis och det på goda grunder utses till ombudsmän i konkurser.

Jag skall icke upptaga Kammarens tid längre, utan inskränker mig till att yrka afslag å såväl Utskottets hemställan som å Herr Wieselgrens nyss gjorda förslag.

Herr Wieselgren: Då tvenne talare nu utlåtit sig till förmån för mitt förslag, anser jag mig böra hemställa om proposition på bifall till detsamma.

Herr Westerdal: Att en närmare bestämmelse i detta fall torde vara behöflig är gifvet, i synnerhet om man läser sextionionde paragrafen konkurslagen, hvilken Utskottets ordinarie och vice ordförande åberopat såsom skäl för sin reservation. Denna paragraf lyder nemligen sålunda: »På den inställelsedag, som enligt fjortonde paragrafen varder genom den offentliga stämningen för fordringars anmälande bestämd, skola tillstädesvara, i stad Rättens ordförande, eller annan af Rätten dertill utsedd ledamot, och å landet domaren, att ordet vid förhandlingarna föra, så ock Rättens ombudsman, gode männen och gäldenären;» etc. Häraf framgår, att intet hinder möter för Rätten att utse sin ordförande till Rättens ombudsman, då annan ledamot kan af Rätten utses att vid omnämnda tillfälle närvara, hvarpå jag nu endast velat fästa uppmärksamheten.

Grefve Björnstjerna: Jag hemställer huruvida det verkligen kan vara skäl att sysselsätta sig med att uppställa några redaktionsförändringar för ett förslag, som ju dock i alla händelser redan är dödt. Detta förefaller mig verkligen vara att kasta bort tiden.

Jag yrkar afslag såväl å motionen som å Utskottets Utlåtande.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf först proposi-

tion på bifall till Utskottets förslag samt derefter på de yrkanden som under öfverläggningen förekommit; och enär härvid propositionen på afslag blef med öfvervägande ja besvarad, hade alltså Utskottets hemställan af Kammaren afslagits.

§ 4.

Om ändrade bestämmelser ang. bevakning af varufordran i konkurs.

Förekom till afgörande Lag-Utskottets Utlåtande N:o 22, i anledning af väckt motion om förändrade bestämmelser rörande bevakning af varufordran i konkurs.

Under anförande att det af en del såväl in- som utländske affärsmän begagnade sätt att sälja sina varor på tid, men med hög rabattberäkning vid kontant liqvid, blefve, om köparen råkade i konkurs, till förfång för de borgenärer, som hade så kallad ren fordran, samt att en ändring i gällande konkurslag i syfte, *det borgenär, hvilkens fordran uti konkursbo grundade sig på räkning för varor, med rabattberäkning vid kontant liqvid inom viss tid, ej skulle ega rätt för denna sin fordran bevaka mer än nettobeloppet,* syntes önskvärdt, hade Herr *E. A. Lundblad* uti sin inom Andra Kammaren väckta motion N:o 86, hvilken blifvit till Lag-Utskottet öfverlemnad, hemstält, »att Riksdagen måtte besluta att till Kongl. Maj:t ingå med begäran, det Kongl. Maj:t täcktes till nästa riksdag inkomma med förslag till ändring uti konkurslagen i ofvan anfördt syfte.»

Utskottet hade tillstyrkt,

att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Lundblad yttrade: Då Lag-Utskottet afstyrkt min motion och Första Kammaren godkänt Utskottets hemställan, så vill jag icke trötta Kammaren med att tala för motionen och skall icke heller framställa något yrkande, utan blott yttra några ord med anledning af Utskottets föreliggande betänkande.

Lag-Utskottet börjar sin motivering med ett erkännande af tillvaron utaf de felaktigheter jag i min motion angifvit och medgifver att vissa oegentligheter finnas. Detta är för mig en tillfredsställelse. Men deremot framdrager Utskottet såsom skäl för sitt afstyrkande den svårighet som skall finnas för bevisnings åstadkommande om rabattens belopp. Detta skäl anser jag dock vara synnerligen svagt, ty af nionde paragrafen, 1 mom., tjugusjette och tjugusjunde paragrafen i nu gällande konkurslag anser jag att full trygghet i detta hänseende förefinnes. Dessutom finnas bestämmelser af samma beskaffenhet i paragraferna 83 och 29 konkurslagen. Sistnämnda paragraf stadgar: »Gäldenär vare pligtig gifva borgenärerne, deras gode män eller sysslomän, de underrättelser om konkursboets till-

stånd och tillhörigheter, som af dem äskas; tredskas han, ege Rätten eller domaren, på framställning af Rättens ombudsman, honom förelägga att det fullgöra vid äfventyr af bysättning.»

Om ändrade bestämmelser ang. bevakning af varufordran i konkurs. (Forts.)

Det finnes äfven, enligt min tanke, en annan brist i Utskottets betänkande, som jag hade trott mig böra påpeka. Man har uppgifvit för mig att det i andra länder skulle finnas lagar, som i nu ifrågavarande afseende äro mera tidsenliga. Det hade derföre varit godt om Utskottet i sitt betänkande framlagt en redogörelse för dessa lagars innehåll, äfven om denna redogörelse icke kunnat förändra Utskottets mening i sjelfva saken; Kammaren hade då haft åtminstone någon ledning för bedömande af huruvida de anmärkningar jag gjort varit rigtiga eller icke. Jag har i alla händelser ansett det vara min pligt att väcka denna motion. Utskottet har i andra frågor lemnat en utredning af den utländska lagstiftningen. Såsom bevis härpå torde jag blott hänvisa till Lag-Utskottets Utlåtande N:o 19 vid denna riksdag, der en redogörelse för utlandets lagstiftning i det ämne, som utgör föremål för samma betänkande, är meddelad.

Slutligen säger Utskottet, att det icke är skäl att ingå till Kongl. Maj:t med någon skrifvelse i frågan, utan att på annat sätt bör »rådas bot» för det missförhållande, jag påpekat. Mig tyckes likväl detta orakelsvar vara något eget — jag kan för min del icke tyda detsamma; — Utskottet, som har insigter och vana att röra sig i lagens labyrintgångar, vet det nog. Emellertid får jag sluta mitt anförande med att uttrycka den önskan och den förhoppning, att jag måtte lyckas bättre en annan gång.

Herr Lovén: Den fråga, som blifvit väckt af motionären, anser äfven jag vara förtjent af mera uppmärksamhet än som från Utskottets sida kommit densamma till del. Konkurslagen afser ju att erbjuda alla icke förmånsrätt egande borgenärer lika rätt; men genom det rådande rabattsystemet sker ett kringgående och kan genom detsamma inträffa att en prioritet åstadkommes, hvilken enligt mitt förmenande icke borde finnas. Förekomme rabatt endast mot kontant betalning, det vill säga varans utbyte mot liqvid, vore deremot icke något att anmärka, men då försäljning sker på längre tid och rabattsystemet begagnas, afser säljaren hufvudsakligen att derigenom bereda sig ett skydd, för den händelse köparen före eller efter förfallotiden skulle komma på obestånd. Att detta är förhållandet framgår tydligen af det sätt hvarpå rabattsystemet tillämpas, ty, om köparen är, hvad vi köpmän kalla, »kund» och fortfarande åtnjuter förtroende eller kredit, uttages sällan detta vite, benämndt rabatt, utan säljaren åtnöjer sig med det verkliga värdet jemte ränta eller tager köparens accept på längre eller kortare tid. Rabatten inskränker sig hos oss vanligen till 20 eller 30 procent af verkliga värdet. På en artikel, spik, har jag dock sett den uppgå till och med till 60 procent. Från utlandet föreligga helt andra siffror. Jag kan

Om ändrade bestämmelser ang. bevakning af varufordran i konkurs. (Forts.)

af egen erfarenhet meddela från Belgien 65 procent, från England $82^1/_2$ procent och från Amerika 50 procent. I sista fallet var dock förhållandet, att kursen beräknades efter 1 dollars lika med $2^1/_4$ riksmark. Således utgjorde äfven rabatten i sjelfva verket mellan 70 à 80 procent. Godkännes nu en sådan fordran till full betalning vid konkurs, kan det lätt inträffa att utdelningen blir större än om köparen fullgjort den från början åtagna förbindelsen, hvilket icke kan vara med billighet och rättvisa förenligt, då andra fordringsegare samtidigt göra större eller mindre förluster. Bidrager nu den fordringsegare, som vid bevakningen erhållit hela detta högre fordringsbelopp godkändt till liqvid, till åstadkommande af tvångsackord, och det är ju helt naturligt att han skall vara beredvillig dertill, blifver intrycket så mycket ofördelaktigare.

Jag har från Tyskland, der man på det handelsrättsliga området väl följt sin tid, sökt få upplysning om den praxis i afseende å rabattsystemet som der råder. Svaret har blifvit, att der förekommer rabatt ytterst sällan annat än vid kontant betalning, men att vid konkurs skulle endast nettobeloppet godkännas till liqvid.

Frågan har ock en annan sida, hvilken motionären äfven påpekat, den nemligen att om man vid försäljning af en vara icke så mycket behöfver taga hänsyn till den person, till hvilken man säljer, vidmakthålles och utvidgas derigenom ett kredit- och utborgningssystem, som icke torde vara för vårt land lyckligt, utan i sin mån bidrager till motverkande af den sparsamhet, som vid alla tillfällen framhålles dels såsom önskningsmål dels såsom botemedel.

Lag-Utskottet har yttrat sig kort, och jag vill vid granskningen af dess Utlåtande söka följa exemplet.

Jag tror ej att det är så svårt som Utskottet förmäler att åstadkomma bevisning om beloppet af rabatten, emedan de flesta säljare icke göra någon hemlighet deraf. Antingen skicka säljarne priskuranter på sina varor eller också sprides kännedom om priset genom korrespondens; och, om ombud begagnas, så får man af dem vanligen bekräftelse på affären.

Utskottet har vidare sagt, att man icke bör ingripa i aftal mellan köpare och säljare. Denna åsigt respekterar äfven jag; åtminstone bör man icke onödigtvis göra ett sådant ingrepp. Men om en affär tydligen kan blifva till skada för tredje man, då bör lagstiftningen träda emellan, och så har också vid flera tillfällen varit fallet. Jag vill i detta afseende blott hänvisa till 9 Kap. 6 paragrafen Handelsbalken, der det heter: »Ingen tage eller låte förskrifva sig större ränta, än sex för hundrade om året. Hvar som det gör eller tager ränta på ränta, hafve förbrutit hela räntan och böte tiondedelen af hufvudstolen till de fattiga. Är vid försträckning af penningar visst vite utfäst, der gäldenären med betalningen öfver förfallodagen skulle fördröja, vare det ogildt.» Nu frågar jag: Kan och bör icke samma grund, som sålunda är gällande i afseende på penningeförsträckning, kunna tillämpas, äfven då det är fråga om försträckning af varor?

Om ändrade bestämmelser ang. bevakning af varufordran i konkurs. (Forts.)

Vidare säger Utskottet, att det bör »rådas bot på annat sätt». Jag förmodar, att Utskottet dermed afsett, att de olägenheter, som en oskälig rabatt kan hafva till följd, skola afhjelpas på det sätt jag antydt eller på ett dermed likartadt, men icke så att allt flere säljare skola söka värja sig genom att ytterligare inslå på samma förderfliga och af mig klandrade väg.

Då emellertid Första Kammaren redan godkänt Utskottets afstyrkande hemställan och ej heller motionären håller på sitt förslag, så har jag intet yrkande att framställa. Jag har endast velat omnämna hvad jag i afseende på hithörande förhållanden haft kännedom om.

Herr Thomasson: Det ofog, hvaröfver motionären och den siste ärade talaren klagat, är utan tvifvel både stort och allmänt; men efter Utskottets uppfattning bör bot derför icke sökas och kan icke vinnas på det sätt, motionären föreställt sig. Jag tror att jag skulle vara i stånd att utreda och styrka detta, men tillika att jag gör Kammaren en tjenst med att icke vidlyftigare uttala mig, hvilket dessutom icke skulle tjena till någonting, då Utskottets afstyrkande hemställan redan blifvit af Första Kammaren bifallen; och då motionären dessutom icke yrkat bifall till sin motion, inskränker jag mig till att anhålla att Utskottets hemställan måtte varda jemväl af denna Kammare bifallen.

Herr Ola Månsson: Jag kan icke neka till, att denna motion i viss mån har mera rättvisa för sig än Lag-Utskottet och kanske äfven Kammaren vill tillmäta den. Ty, mine Herrar, detta rabattsystem är en kräfta för landet. Ett förtroendefullt och redbart handelssystem bör grunda sig på bestämda afgifter: att varan skall kosta det eller det, att den skall betalas då eller då, och att fordringen i enlighet dermed skall utsökas. Rabattsystemet har mången gång i konkurser förorsakat betydlig oreda; och förhållandet är verkligen, såsom en föregående talare yttrat, att rabatten ofta blifvit bestämd till så högt belopp, att fordringsegaren, äfven om han af sin i konkursen bevakade fordran utfått endast tjugufem procent, ändå är »under tak». Frågan hade onekligen förtjenat mera beakaktande än som nu kommit henne till del, men då den redan fallit i Första Kammaren, och ingenting således denna gång kan blifva deraf, vill jag för min del icke göra något yrkande, oaktadt, såsom jag förut nämnt, frågan är af större vigt, än Herrarne tyckas tro.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 4, med förslag till förändrad lydelse af 87 § 1 mom. Regeringsformen och 42 § 1 mom. Riksdagsordningen;

Samma Utskotts Utlåtande N:o 5, om tillägg till 53 § Regeringsformen och 42 § Riksdagsordningen;

Samma Utskotts Utlåtande N:o 6, om ändring af 30 § Regeringsformen;

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 28, om försträckningar åt enskilda jernvägsbolag samt om beviljande af räntegaranti för amorteringsobligationer, utfärdade af svenska jernvägsaktiebolag;

Samma Utskotts Memorial N:o 29, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande riksstatens Åttonde hufvudtitel; och

Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 13, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, rörande Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8, angående väckt förslag om förbud mot befordran med post af tidningar och tidskrifter, som innehålla lotteriannonser.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Upplästes ett af Herr *S. Axell* insändt så lydande sjukbetyg:

Att Herr Doktor S. Axell, hvilken sedan två år tidtals lider af svår hufvudvärk, beroende dels på en kronisk tarmkatarr, dels på öfveransträngning till följe af intellektuelt arbete, för närvarande bör afhålla sig från arbeten, som allt för träget sysselsätta tankeverksamheten, intygas på aflagd embetsed.

Stockholm den 9 April 1880.

Ernst Fogman.
Legit. läkare.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $^1/_4$ 11 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET 1880.